Jacques Offenbach (1819–1880)

Krásná Helena

Opereta, jak má být! Ať žije Offenbach!

HUDBA	**JACQUES OFFENBACH**
LIBRETO	**HENRI MEILHAC,**
	LUDOVIC HALÉVY
ADAPTACE LIBRETA	**PETER HACKS**
ČESKÉ LIBRETO	**JIŘÍ STACH**
ČESKÉ TEXTY PÍSNÍ	**JIŘÍ APLT**
	EVA BEZDĚKOVÁ
	PATRICK FRIDRICHOVSKÝ
	TOMÁŠ VŮJTEK
HUDEBNÍ NASTUDOVÁNÍ	**KAROL KEVICKÝ**
REŽIE	**GABRIELA PETRÁKOVÁ**
DIRIGENT	**KAROL KEVICKÝ / JAKUB ŽÍDEK**
CHOREOGRAFIE	**TOMÁŠ PROTIVÍNSKÝ**
POMOCNÁ CHOREOGRAFIE	**JANA TOMSOVÁ**
SCÉNA	**DAVID BAZIKA**
KOSTÝMY	**LUCIE LOOSOVÁ**
DRAMATURGIE	**TOMÁŠ VŮJTEK**
DRAMATURGICKÁ SPOLUPRÁCE	
	PAVEL BÁR, DANIEL JÄGER
SBORMISTR	**JAKUB ŽÍDEK**

Osoby a obsazení:

HIPPO (Hippolyte Cogniard) – ředitel Théâtre des Variétés, zároveň JUPITER	**Jan Fišar / Marcel Školout**
MERKUR	**Jaroslav Rusnák**
VENUŠE	**Jana Tabrea**
MINERVA	**Janka Hoštáková**
JUNO	**Zdenka Mervová**
PARIS	**Aleš Briscein / Peter Svetlík**
HELENA	**Martina Šnytová**
KALCHÁS	**Libor Olma**
AGAMEMNÓN	**Miroslav Urbánek ml.**
ACHILLES	**Petr Miller / Petr Murcek**
AJÁS I.	**Roman Harok**
AJÁS II.	**Miroslav Urbánek**

MENELÁOS	**Jan Drahovzal / Václav Morys**
ORESTÉS	**Jana Kurečková / Denisa Žídková**
PARTHENIS	**Eva Villámová**
LEAENA	**Michaela Vidurová**
HOMÉR, zároveň PHILOKEMUS, zároveň INSPICIENT	**Pavel Liška**
BACCHIS	**Oľga Bezačinská / Eva Zbrožková**
VRCHNÍ OTROK, zároveň EUTHYKLES, zároveň ŠÉF TECHNIKY	**Josef Novák-Wajda**
GALATEA, zároveň MATIČKA	**Petra Langerová**
KEJKLÍŘI	**Stanislav Loucký / Jan Paldus Blažej Kožár / Adam Wlodyka**

Sbor: **Lenka Háčková, Jarmila Hašková, Soňa Jungová, Daniela Kupčíková, Dagmar Mimrová, Martina Monczková, Nikola Novotná, Ilona Piskořová, Lenka Vaňkátová, Hana Veselá, Michaela Vidurová, Eva Villámová, Martin Blaževič, Adam Grygar, Tomáš Kočan, Petr Krňávek, Josef Lekeš, Rudolf Medňanský, Čestmír Prymus, Jakub Gabriel Rajnoch, Jiří Siuda, Adam Škandera, Ariel Zmuda, Roman Žiška**

Tančí: **Kristýna Pokorná, Kateřina Likóová, Lenka Kantorová, Tereza Tomášková, Karolína Matuszynská, Barbora Onderková, Jakub Jursa, Pavel Vican, Jan Lukeš, Petr Mikeska, Adam Orszulik, Martin Tomsa** a členové baletu NDM **Klára Krejčířová / Jana Zelenková, Michal Bublík / Adam Harris / Patrick Ulman**

Dále účinkují sólisté instrumentalisté orchestru operety/muzikálu – koncertní mistr Martina Smrčková

Asistent režie	**Josef Novák-Wajda**
Asistent sbormistra	**Bohumil Vaňkát**
Korepetitoři	**Karol Kevický, Petr Miller, Bohumil Vaňkát, Jakub Žídek**
Představení řídí	**Andrea Krzystková**
Text sleduje	**Slavomír Chmiel**
Technický šéf	**Stanislav Muntág**
Jevištní mistři	**Miloslav Novák, Petr Novák**
Mistr osvětlení	**Stanislav Dvořák**
Mistr zvuku	**Otakar Mlčoch**
Mistrová vlásenkárny	**Renáta Školoutová**
Mistrová garderoby	**Naděžda Vránková**
Mistrová rekvizit	**Alexandra Václavíková**
Šéf výpravy	**David Bazika**
Vedoucí umělecko-dekoračních dílen	**Barbora Macháčová**
Vedoucí výroby kostýmů	**Eva Janáková**

Scénické dekorace vyrobily umělecko-dekorační dílny NDM
Technolog – Ivana Stuchlíková, mistr čalounické dílny – Petr Missig, mistr malířsko-kašérské dílny – Jaroslav Macháč, mistr truhlářské dílny – Radomír Maschke, mistr zámečnické dílny – Jaroslav Kocourek, mistr zbrojířsko-šperkařské dílny – Jaroslav Dovalil

Kostýmy a doplňky vyrobily krejčovny NDM
Mistrová dámské krejčovny – Iva Koplová, mistrová pánské krejčovny – Jiřina Richtrová, modistka-dekoratérka – Věra Siostrzonková

Premiéry 26. a 28. září 2013 v 18.30 hodin v Divadle Jiřího Myrona



Pavel Liška (Homér)

OBSAH OPERETY

1. dějství

Hippolyte Cogniard, ředitel pařížského Théâtre des Variétés, se snaží nazkoušet inscenaci Krásné Heleny, ale ne všichni herci mu jsou v tomto chvályhodném úsilí dostatečně nápomocni. Přesto se mu podaří vylákat všechny herce na scénu a opera může začít scénou Paridova soudu. Bohyně Juno, Minerva a Venuše se přou o to, která z nich je nejkrásnější, a Paris je má rozsoudit. Vítězství přiřkne Venuši a vděčná bohyně mu na oplátku přislíbí lásku nejkrásnější ženy světa. Paris se tedy vydá do Sparty, kde mu Jupiterův kněz Kalchás podle Venušina příkazu pomáhá uskutečnit setkání s Helenou. Ta je ale manželkou spartského krále Meneláa, což situaci mírně komplikuje. Paris proto využije intelektuální slabosti shromážděných řeckých králů a duchaplně vyloží Jupiterovu věštbu ve svůj prospěch. Podle této interpretace je v nejvyšším státním zájmu, aby Meneláos ihned odcestoval na Krétu.

2. dějství

Konečně dochází ke kýženému setkání Parida s Helenou, a i když si oba milenci připadají jako ve snu, zas tak úplně snové jejich dostaveníčko není. Překvapí je totiž samotný Meneláos, který na Kalchásovu radu svůj odjezd na Krétu pouze předstíral. Tato manželská nevěra zapříčiní i konflikt mezi Venuší a Jupiterem, jehož manželka Juno společně s bohyní Minervou obviní Venuši, že svádí Helenu k cizoložství, a hromovládný vládce nebes jim dá za pravdu. Venuše se ale nemíní vzdát a vyhlásí svému otci boj.

3. dějství

Naplno se projevují následky boje mezi Jupiterem a Venuší, jež se pomstila především na hlavách řeckých manželů, které teď zdobí parohy. Mravní zkáza je naprostá, a tak Agamemnón a Kalchás přemlouvají Meneláa, aby v zájmu celé země vyhověl Venušině vůli a poslal Parida s Helenou na malý výlet. Meneláos se nakonec rozhodne udobřit si bohyni tím, že ve Spartě otevře Venušin chrám. Jako jeho kněz pak v přestrojení přichází Paris, který s Helenou odplouvá na Krétu – jejich lásce už nic nestojí v cestě.



Martina Šnytová (Helena), Libor Olma (Kalchás),
v pozadí sbor a balet

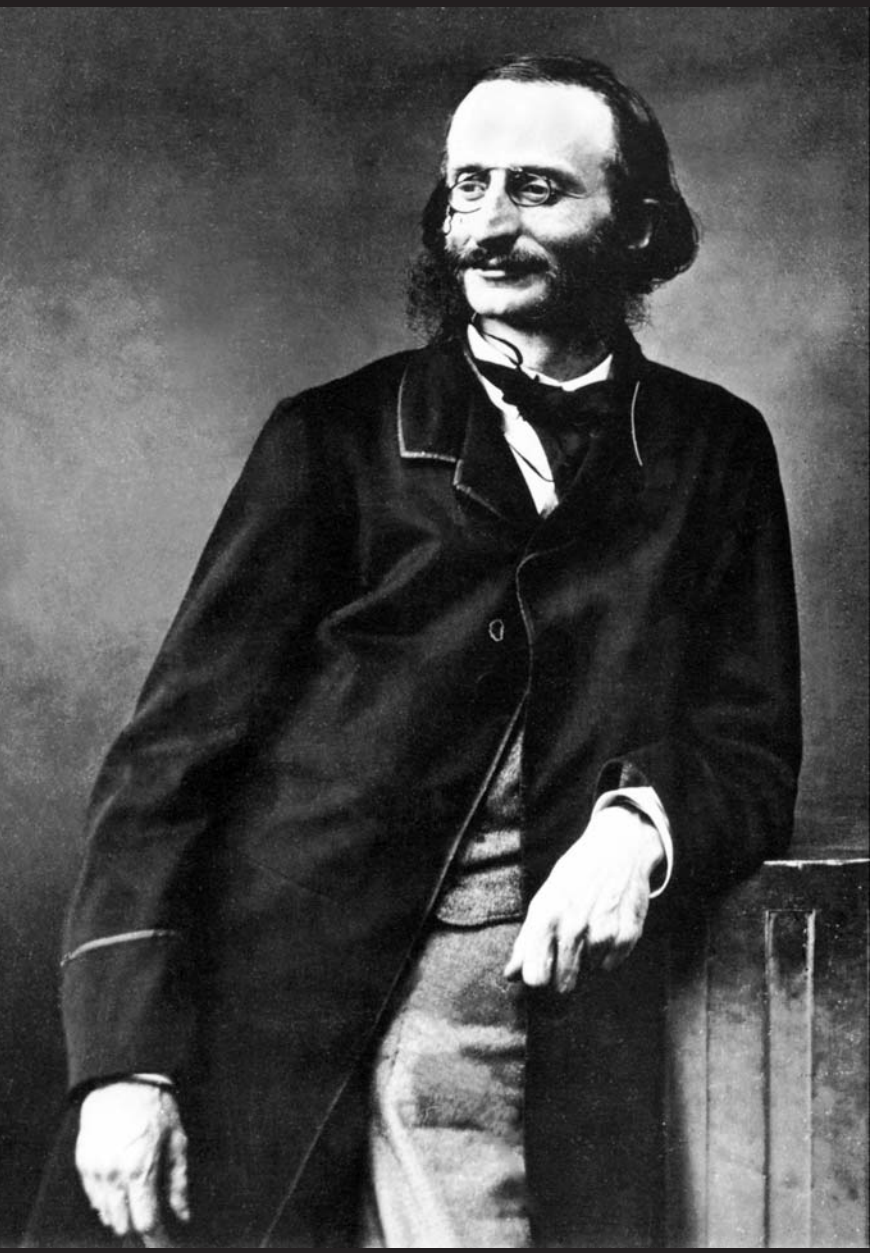
POZOR NA ŽENY!

Vážení a milí operetní diváci,

antický námět, francouzský skladatel, jiskřivá hudba – to vše v sobě spojuje slavná *Krásná Helena*! Jedna z nejpopulárnějších operet Jacquese Offenbacha osobitým způsobem, s vtipem a nadsázkou vypráví o zaručeně pravé příčině vzniku trojské války. Už v dávném starověku totiž, stejně jako ve Francii 2. poloviny 19. století či dnes, platilo vždy aktuální heslo „cherchez la femme“ neboli hezky česky řečeno „za vším hledej ženu!“ Anebo snad ženy?! Vždyť i Offenbach moc dobře věděl, že se ženy nebály zkomplikovat život ani slovutným řeckým hrdinům, a proto z té nejkrásnější učinil spolu se svými libretisty Meilhacem a Halévym hlavní hrdinku své zábavné operety, kterou si brzy po premiéře v roce 1864 oblíbilo publikum nejen v Paříži, ale prakticky po celém světě. Nyní se tedy *Krásná Helena* opět vrací i na jeviště Národního divadla moravskoslezského v titulní roli s ostravskou operetní hvězdou Martinou Šnytovou, v loňském roce nominovanou na Cenu Thálie za mimořádný výkon v operetě *Polská krev*.

Takže pánové, pozor na ženy! Dámy, bacha na Offenbacha!

Gabriela Petráková,
šéfka souboru opereta/muzikál, režisérka inscenace



Jacques Offenbach

JACQUES OFFENBACH (1819–1890)

hudba

Slavný francouzský skladatel (vl. jménem Jakob Eberst) pocházel z židovské rodiny, žijící v německém Kolíně nad Rýnem. Příjmení Offenbach převzal po svém otci, taktéž hudebníkovi, který si jej zvolil podle názvu svého rodiště, německého města Offenbach. Mladý Jakob se na otcovo přání musel již od dětství učit hrát na housle, které ale nesnášel. Mnohem více jej brzy zaujalo violoncello, na něž se naučil hrát takřka virtuosně. Ve 14 letech jej proto otec společně s bratrem vyslal do Francie studovat na pařížské konzervatoři – patřili mezi vůbec první cizince, které tehdejší ředitel Luigi Cherubini ke studiu přijal (o několik let dříve odmítl například Franze Liszta). Právě tehdy začal Jakob používat francouzskou obdobu svého jména – Jacques. Po dvou letech ale z konzervatoře odešel z důvodů neplnění studijních povinností a nastoupil do angažmá v orchestru pařížské Opéry Comique. Společně s hraním v orchestru začal také komponovat, ale vzhledem k chabým výdělkům si přilepšoval i zpěvem nebo opisováním not. Slušný plat mu přineslo až zaměstnání dirigenta ve slavné Comédie Français.

V roce 1855, tedy ve svých 36 letech, se Offenbach pustil do nejriskantnějšího podniku svého života: s pomocí řady půjček si na Champs-Elysées pronajal malé dřevěné divadélko pro 50 diváků. Nazval jej „Les Bouffes Parisiens“. Divadélko stálo na strategickém místě, kolem kterého procházeli všichni návštěvníci tehdejší světové výstavy v Paříži, a proto cítil šanci na uplatnění svého umu i možnost zajištění lepší existence. Od úřadů získal omezenou koncesi na provádění pantomim a malých hudebních scén s maximálním počtem tří účinkujících a posléze svoji scénu otevřel. První premiérou se stal večer složený ze tří částí, zakončený jeho veselou hudební aktovkou, operetou *Dva slepí žebráci*. Risk se vyplatil: komponovaný večer měl přes 400 repríz. Světová výstava už dávno skončila, ale po úspěchu své prvotiny divadlo i nadále pokračovalo v uvádění scének a hudebních aktovek komediálního charakteru, často se posmívajících soudobým poměrům a většinou doprovázených Offenbachovou zábavnou hudbou. Díky finančnímu úspěchu se ansámbl mohl brzy přestěhovat do větší divadelní budovy s kapacitou několika set diváků blíže centru Paříže.

Když se Offenbachovi v létě 1858 podařilo získat plnou koncesi na

provozování celovečerních divadelních kusů s neomezeným počtem postav, mohl konečně uvést dlouho zamýšlené dílo – *Orfea v podsvětí*. Díky postupně rostoucímu úspěchu *Orfea* se začalo Offenbachovi finančně dařit. V roce 1860 navíc získal na přímý pokyn císaře Napoleona III. francouzské občanství a o dva roky později i Řád čestné legie. Po *Orfeovi* se Offenbach načas vrátil ke komponování hudby k aktovkám, složil také balet *Motýl* (1860) a romantickou operu *Rýnské rusalky* (1864), která ovšem při svém uvedení ve vídeňské Dvorské opeře a posléze i v Kolíně nad Rýnem naprosto propadla. V 60. letech začala také Offenbachova plodná spolupráce s dvojicí libretistů Meilhac – Halévy, s nimiž napsal další úspěšné operety – z těch nejslavnějších například *Krásnou Helenu* (1864), *Pařížský život* (1866), *Modrovouse* (1866), *Velkovévodkyni z Gerolsteinu* (1867), *Perikolu* (1868) či *Bandity* (1869). V té době již Offenbach neřídil Les Bouffes Parisiens, jehož vedení se vzdal v roce 1862, ale komponoval na objednávku pro různé divadelní společnosti i velká pařížská divadla.

Po vypuknutí prusko-francouzské války v roce 1870 se Offenbach kvůli svému původu přestal těšit náklonnosti pařížského publika, a proto se vydal na turné po evropských městech, kde uváděl svá díla a skladby. Nejpříznivější ohlasy na svoji tvorbu zaznamenal především v rakouské Vídni a v Anglii.

V roce 1873 se Offenbach znovu pustil do samostatného divadelního podnikání a založil Théâtre de la Gaîté. Úspěchu i finančního zdaru dosáhlo zejména znovuuvedení *Orfea v podsvětí*, přepracovaného do podoby velké revuální podívané. Když ale v následujícím roce uvedl drama Victoriena Sardoua *La haine* (*Nenávist*) s vlastní scénickou hudbou, publikum dílo odmítlo a Offenbachovo divadlo stálo před krachem. Aby splatil alespoň část dluhů, musel svůj podíl v Théâtre de la Gaîté prodat. Další dluhy mu zčásti pomohlo uhradit úspěšné turné po Spojených státech amerických v roce 1876. Nebylo to ostatně poprvé, kdy se slavný skladatel ocitnul v dluzích – i přes veškeré úspěchy musel obdobné problémy řešit během celé své kariéry mnohokrát.

Na konci svého života se Offenbach, který tolik holdoval zábavné hudbě, rozhodl napsat „velké“ vážné dílo – operu *Hoffmannovy povídky*. Jejího uvedení se nedočkal, premiéru měla až rok po jeho smrti.



Karikatura J. Offenbacha od jeho přítele, známého fotografa a kreslíře Felixe Nadara



Henri Meilhac

HENRI MEILHAC (1831–1897)

libreto

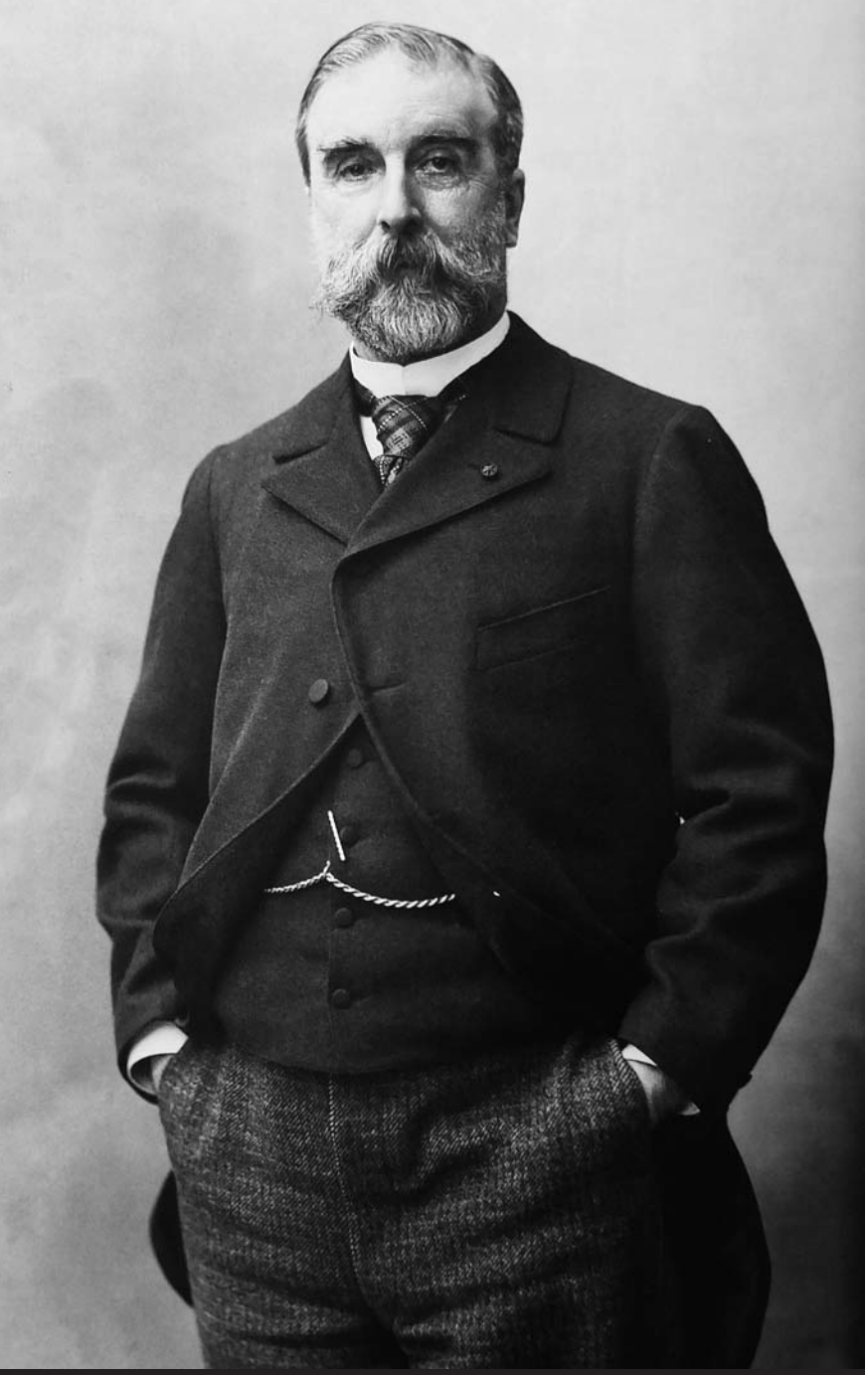
Po ukončení studií pracoval pařížský rodák Meilhac nejprve v knihkupectví, v letech 1852–1855 působil jako kreslíř časopisu Journal pour rire (doslova Časopis pro smích). Od poloviny 50. let 19. století psal do pařížských novin smyšlené komediální příběhy a zároveň temperamentní vaudevilly pro bulvární divadla francouzské metropole. Jeho autorská činnost mu brzy přinesla značnou reputaci.

V roce 1860 se poprvé setkal s libretistou Ludovicem Halévym, s nímž spolupracoval následujících 20 let. Jejich duo je nejvíce spjato se skladatelem Jacquesem Offenbachem, pro něhož napsali téměř desítku libret – mezi ty nejvýznamnější patří právě *Krásná Helena* (1864), *Pařížský život* (1866), *Modrovous* (1866), *Velkovévodkyně z Gerolsteinu* (1867), *Perikola* (1868) či *Bandité* (1869). Společně napsali též veselohru *Le Réveillon* (1872), jež se posléze stala jedním z předobrazů úspěšné operety Johanna Strausse *Netopýr* (1874). Z dalších Meilhacových operetních libret je v českém prostředí nejznámější *Mam´zelle Nitouche* s hudbou Florimonda Hervého, kterou vytvořil společně s Albertem Millaudem. Mezi jeho díla patří i libreta k u nás nepříliš často uváděným operetám Charlese Lecocqua.

Meilhac psal také činoherní komedie – jednou z nich byla i *L´Attaché d´ambassade* (*Velvyslanecký ataše*, 1861) pro Théâtre du Vaudeville, jež se o téměř půl století později stala Leo Steinovi a Victoru Leónovi podkladem k jejich libretu jedné z nejúspěšnějších operet všech dob, Lehárovy *Veselé vdovy* (1905).

Celosvětově nejznámějším Meilhacovým libretem, jež napsal s již zmíněným Halévym, je libreto k Bizetově opeře *Carmen* (1875) podle stejnojmenné novely Prospera Meriméa. Společně s Phillipem Gillem vytvořil také libreto k opeře *Manon* (1884) Julese Masseneta.

Neobyčejný talent přinesl Meilhacovi značné bohatství, které si náležitě užíval – kromě svých tvůrčích kvalit proslul jaké známý bonviván, milovník žen, šampaňského a doutníků. Zároveň ale také podporoval mnohé mladé umělce v jejich začátcích, mezi jinými například Georgese Feydeaua. Získal Řád čestné legie a v roce 1888 byl po úmrtí Eugena Labiche zvolen do francouzské Akademie umění. Zemřel o devět let později v Paříži.



Ludovic Halévy

LUDOVIC HALÉVY (1834–1908)

libreto

Ludovic Halévy zdědil literární nadšení po svém otci Léonovi (1802––1883), jehož bohatá spisovatelská činnost zahrnovala snad všechny literární žánry – od poezie přes historické romány až po divadelní hry a vaudevilly. V žádné oblasti však nezaznamenal výraznější úspěchy. Jiný osud měla tvorba jeho syna. V 18 letech se sice mladý Ludovic stal úředníkem státní správy a jeho kariéra strmě rostla, v polovině 50. let 19. století ale začal spolupracovat s Offenbachem. Pro jeho divadélko Les Bouffes Parisiens psal nejprve scénáře krátkých scének a výstupů. Vzhledem k Halévyho postavení však jeho jméno mezi autory většinou chybělo, případně jej nahrazoval pseudonymem Jules Servieres. Také v době, kdy společně s Hectorem Crémieuxem napsal libreto k Offenbachově nejznámější operetě *Orfeus v podsvětí*, nebyl mezi autory uveden. Obával se, že by autorství „lehkého" kusu v bulvárním divadle mohlo poškodit jeho novou pozici – byl totiž čerstvě jmenován do úřadu ke generálnímu sekretáři Ministerstva pro Alžír.

V roce 1865 ale mohl díky rostoucímu úspěchu svých děl úřednické místo opustit. V té době již několik let spolupracoval s Henrim Meilhacem, s nímž napsal množství úspěšných veseloher, frašek a operetních libret – mezi ty nejslavnější patří kromě *Krásné Heleny* (1864) také *Pařížský život* (1866), *Modrovous* (1866), *Velkovévodkyně z Gerolsteinu* (1867), *Perikola* (1868) či *Bandité* (1869). Společně napsali též veselohru *Le Réveillon* (1872), jež se stala jedním z předobrazů operety Johanna Strausse *Netopýr* (1874). Jejich patrně nejznámějším dílem je však libreto k Bizetově opeře *Carmen* (1875) podle stejnojmenné novely Prospera Meriméa.

Značný zájem vzbuzovaly také Halévyho romány, především *Monsieur et madame Cardinal* nebo *Les Petites Cardinal*, v nichž věrně popsal život pařížské střední třídy, včetně jejich pokrytectví a povrchní morálky. Oblibu si získal i román *L´Abbé Constantin* (*Vesnický farář*), který přispěl k jeho přijetí do francouzské Akademie v roce 1884. Halévy působil také na pařížské konzervatoři, v Comédie Française či Společnosti dramatických autorů. Jeho poslední dílo, román *Kari Kari*, vyšlo v roce 1892. Poté si užíval odpočinku až do své smrti v roce 1908.



Peter Hacks

PETER HACKS (1928–2003)

adaptace libreta

Německý dramatik, básník a esejista se narodil v německém městě Breslau – dnes polské Wrocławi, kde žil až do roku 1944 se svými rodiči, zapálenými socialisty a bojovníky proti fašismu. Na konci 2. světové války se snažil vyhnout povinné vojenské službě, a proto byl jednotkami Waffen-SS zatčen a uvězněn. V roce 1946 odmaturoval na gymnáziu ve Wuppertalu a poté nastoupil na mnichovskou univerzitu, kde se věnoval moderní německé literatuře, divadelní vědě, filozofii a sociologii.

Po ukončení studií se Hacks živil jako spisovatel, pracoval pro rozhlas a psal kabaretní skeče. Navázal kontakty s Erichem Kästnerem, Bertoltem Brechtem a Thomasem Mannem. V roce 1955 dobrovolně přesídlil do „východního" Německa a s pomocí Brechta se usadil v Berlíně. Jeho spolupráce s Brechtovým Berliner Ensemble však nepřinesla žádné výrazné výsledky. Od roku 1960 působil jako dramaturg v berlínském Deutsches Theater, kde začal uvádět i svá vlastní díla. Po kritice jeho hry *Die Sorgen und die Macht* (1962) ze strany komunistických funkcionářů ale Hacks z Deutsches Theater odešel a nadále působil pouze „na volné noze".

V 60. letech patřil mezi zakladatele tzv. socialistické klasiky a zařadil se mezi nejvýznamnější dramatiky Německé demokratické republiky. Velký úspěch mu přinesly jeho přepisy Aristofanova *Míru* (1962), *Krásné Heleny* (1964) či *Amfytriona* (1967), nové převyprávění příběhu *Adama a Evy* (1972) nebo hra *Jarmark ve Voloprtech* (1973) podle starší Goethovy předlohy. Jeho *Rozhovor v domě Steinových o nepřítomném panu Goetheovi* (1974) se stal ve své době trhákem a dočkal se desítek nastudování v celkem 21 státech celého světa. Dlouho byl Hacks také jediným soudobým autorem uváděným jak na východoněmeckých, tak západoněmeckých jevištích. Ačkoliv někteří komunističtí funkcionáři Hackse vnímali jako „buržoazního" autora, díky svým rostoucím úspěchům se postupně dočkal uznání i ze strany nepřátel. Za svoji tvorbu získal mnohá vysoká východoněmecká státní ocenění.

Celoživotního komunistického přesvědčení se Hacks nevzdal ani po krachu NDR. V roce 1991 vystoupil z Akademie umění a zdráhal se účastnit kulturního života sjednoceného Německa. V roce 2003 vydal výběr ze svého díla a ve stejném roce zemřel.



Pařížské divadlo Théâtre des Variétés v roce 1864

„Text Krásné Heleny je plný neslušných narážek, akce jsou na několika místech prostě ohavné a kostýmy některých postav jsou lascivnější než cokoliv, co jsme ve slušných divadlech dosud viděli… Opera je tak z podstaty nevhodná pro jeviště a doporučujeme držet se od ní daleko.“

New York Tribune o americkém uvedení *Krásné Heleny*, 1868

TRIUMF NEBO ÚPADEK?

„Moji hudbu zahrají jen komici, tenoři ji odeřvou,“ dohadoval se slavný a úspěšný skladatel Jacques Offenbach s ředitelem Théâtre des Variétés Hippolytem Cogniardem o obsazení připravované inscenace své nové operety *La Belle Hélene*, tedy *Krásné Heleny*. Její premiéře však předcházely i mnohé další peripetie…

Offenbach operetu o vzniku trojské války připravoval poměrně dlouho. Námět vymyslel se svým osvědčeným spolupracovníkem Ludovicem Halévym, který také zpracoval první návrh libreta s názvem *La Prise de Troie* (*Dobytí Tróje*). Offenbach Halévymu doporučil, aby na libretu spolupracoval s Hectorem Crémieuxem, s nímž již dříve vytvořil úspěšného *Orfea v podsvětí* (1858). Po nepříliš dobrých zkušenostech s Crémieuxovou pílí a pracovitostí se ale Halévy raději obrátil na Henriho Meilhaca, s nímž krátce předtím napsal úspěšnou jednoaktovou komedii *La Brésilien*. Premiéra nového díla byla stanovena na konec roku 1864.

Podle Offenbachových představ byla jedinou možnou hlavní představitelkou *Krásné Heleny* jeho oblíbená herečka a zpěvačka Hortensie Schneiderová, známá jako „La Snédér“, momentálně angažovaná v divadle Palais Royal. Offenbach proto s nabídkou své nové operety oslovil právě Palais Royal. Spolu s Halévym se posléze vydali za Schneiderovou domů, aby jí roli Heleny nabídli. Zastihli ji však mezi bednami a sbalenými kufry. Schneiderová se totiž právě chystala vydat zpět do rodného Bordeaux a s divadlem hodlala navždy skoncovat. Když jí Offenbach oznámil, že jeho novou operetu uvede Palais Royal, vyslechl si spoustu nadávek – Schneiderová se totiž s vedením divadla fatálně pohádala, protože v něm nemohla uplatnit své hvězdné rozmary. Po chvíli se Schneiderová uklidnila, Offenbach přešel ke klavíru a zahrál některé melodie své nové operety. Spolu s Halévym jí zároveň stručně převyprávěli děj. Schneiderová váhala, melodie se jí líbily, námět bavil, role lákala – přesto stále trvala na svém. Vůči všem skladatelovým prosbám zůstala nakonec neoblomná a nabízenou roli odmítla, i když bezpochyby už v tu chvíli žárlila na budoucí představitelku Heleny, ať by se jí stala kterákoliv její kolegyně. Když Schneiderová odjela do Bordeaux, napsal Offenbach Halévymu: *„…musíme ji získat. Pokud by se jednalo o finance, netvrdím 150 franků za večer, ale tu ženu je třeba zaplatit a dobře zaplatit.“* Kvůli problémům Schneiderové s Palais Royal začal Offenbach ihned

vyjednávat s jinou scénou – Théâtre des Variétés, kde byla Schneiderová již dříve krátce angažovaná.

Théâtre des Variétés vzniklo na začátku 19. století zásluhou herečky a divadelní principálky Mademoiselle Montansier (vlastním jménem Marguerite Brunet). Montansier byla v roce 1803 uvězněna za nesplácení jakýchsi dluhů a její herecká společnost musela posléze opustit domovskou scénu Théâtre du Palais Royal. Cílem tohoto nařízení bylo vystrnadit její společnost z divadelní budovy, kam se chtěla přestěhovat sousední Comédiens Français, jejíž představení nebyla ani zdaleka tak oblíbená jako konkurenční produkce Montansierové. Aby křivdě zabránila, navštívila rozzlobená principálka v lednu roku 1807 samotného Napoleona, aby ho ve svých 77 letech přiměla k nápravě křivd a podpoře svých zájmů. Napoleon se skutečně přičinil a povolil Montansierové postavit novou divadelní budovu, v níž úspěšná herečka 24. června 1807 slavnostně otevřela nové divadlo – Théâtre des Variétés.

V době, kdy Offenbach v Théâtre des Variétés vyjednával o uvedení *Krásné Heleny*, řídil jej Jean-Hippolyte Cogniard (1854–1869). Během jeho vedení mělo divadlo na repertoáru výhradně operety (později v něm Offenbach uvedl krom *Krásné Heleny* mnohá svá další slavná díla – například *Modrovouse*, *Velkovévodkyni z Gerolsteinu* či *Perikolu*). Hippolyte Cogniard dříve úzce spolupracoval se svým starším bratrem Charlesem Théodorem Cogniardem – řídili spolu varietní divadlo Théâtre de la Porte-Saint-Martin, kde produkovali estrády, přehlídky, operety a akrobatická či kouzelnická vystoupení. Později, po odchodu z Théâtre des Variétés, Hippolyte převzal po předčasné smrti svého syna Cirque-Impérial, jejž přejmenoval na Théâtre du Château d'Eau (právě v této budově začal na začátku 20. století fungovat jeden z nejznámějších pařížských kabaretů s názvem Alhambra). Když ředitel Cogniard Offenbachovi uvedení jeho operety ve svém divadle přislíbil, nadšený skladatel ihned poslal telegram Schneiderové do Bordeaux, že Théâtre des Variétés je zařízeno. Schneiderová okamžitě odepsala, že by ale za případné účinkování požadovala tak horentní sumu, že ji musí každý odmítnout – dva tisíce franků měsíčně. Další den telegrafoval do Bordeaux přímo Cogniard: s jejím návrhem souhlasil a okamžitě ji povolal zpět do Paříže. Schneiderová Cogniardovi s patřičnou rozmařilostí žádané hvězdy odvětila, že je nadšená, ale potřebuje ještě týden odpočinku…

Týden však ještě ani neuplynul a Schneiderová byla zpět v Paříži. Do Théâtre des Varietés se vracela s platem, který představoval de-



Karikatura hereckých sokyň Hortensie Schneiderové a Léy Silly od André Gilla

setinásobek její někdejší nástupní gáže v Les Bouffes Parisiens, jejím prvním pařížském angažmá.

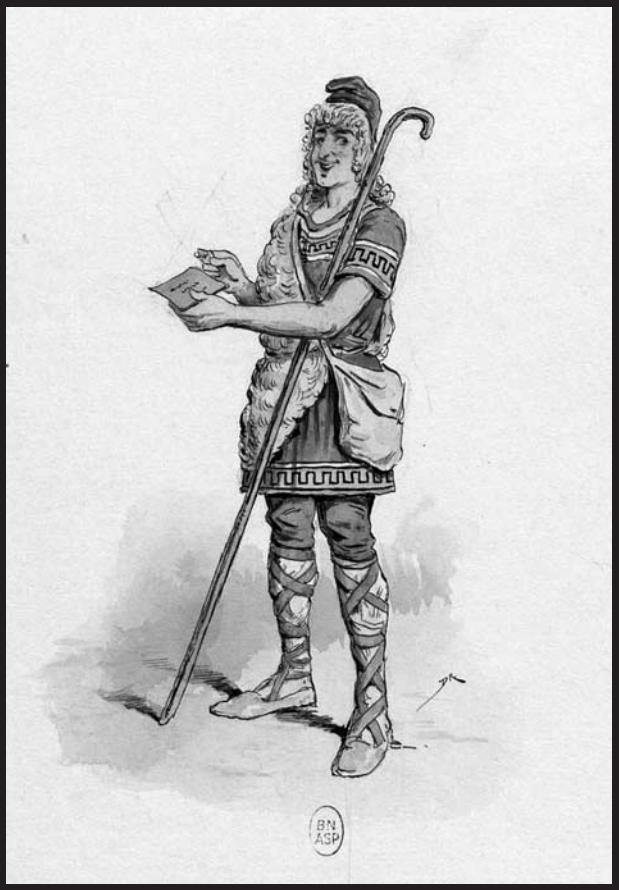
Dohodou se Schneiderovou však Offenbachovy problémy neustaly. Ředitel Cogniard chystané operetě nedůvěřoval natolik, aby do ní vložil odpovídající finanční prostředky, a proto na všem šetřil: scéna vznikla přemalováním starých dekorací, kostýmy se většinou přešívaly ze starších, Cogniard odmítl angažovat balet a také počet hudebníků v orchestru omezil maximálním počtem šestadvaceti, což Offenbachovi nestačilo a pochopitelně jej to rozlítilo. Také samotné zkoušky *Krásné Heleny* probíhaly dramaticky. Schneiderová vznášela jeden rozmarnější požadavek za druhým, s Offenbachem se opakovaně dohadovala o vhodné interpretaci role a aby starostí nebylo málo, během zkoušek si neustále podrážděně stěžovala, že její extravagantní kolegyně Léa Silly se ji v kalhotkové roli Oresta pokouší zastínit. Nepřehlédnutelná Silly, která i na veřejnosti běžně nosila pánské kalhoty a monokl, totiž neustále extemporovala (což bylo privilegium tehdy vyhrazené jen primadonám), napodobovala a zesměšňovala Schneiderovou, během její árie začala náhle tančit kankán apod. Schneiderová mnohokrát odešla ze zkoušky, a dokonce několikrát vyhrožovala, že „opustí tento svět – nebo přinejmenším Paříž". Obě herečky svými novými a novými spory také vydatně zásobovaly tisk a všechny pařížské klevetnice si tak mohly spokojeně číst nové zprávy o probíhající aféře. Offenbachovi dalo značné úsilí, aby všechny spory ustál a vytvořil tvůrčí prostředí, jež by umožnilo inscenaci dovést ke zdárné premiéře. Kromě těchto problémů navíc skladatele sužovala těžká dna, ač se domníval, že jde o „pouhý" revmatismus – i proto na zkoušky chodil v těžkém kožichu.

Na generální zkoušce *Krásné Heleny* však přišel šok: oblíbená árie „Paridův soud" u přítomných diváků zcela propadla. Herec Dupuis, představitel Parida, odešel zcela rozčílený domů. Když mu dalšího dne ráno dorazila zpráva, aby navštívil skladatele v jeho domově, ihned tak učinil. Offenbach mu zahrál dvě nové melodie a dal mu na vybranou, kterou chce na premiéře zpívat. Dupuis se nakonec rozhodl pro původní verzi a udělal dobře – v premiérový večer 17. prosince 1864 měla árie obrovský úspěch.

Diváci, kteří očekávali, že *Helena* bude jen přepracováním *Orfea v podsvětí*, se mýlili. Děj se sice opět odehrával v Řecku, ale byl mnohem provokativnější a erotičtější. Řečtí občané jednali stejně jako Offenbachovi současníci z druhé poloviny 19. století: Helena byla znuděná, náladová a ješitná panička, prahnoucí po velké lásce, halící se do pokrytecké cudnosti a přenechávající morální zodpovědnost osudu, kterým se jakoby nechává zmanipulovat, když ji ženou vlastní choutky. Antičtí králové byli předvedeni jako omezení tupci, často jen blábolící nesmysly. Mladý Orestés se choval jako typický představitel zlaté mládeže, který užívá života a při tom plně využívá bohaté otcovy apanáže. A kněz Kalchás představoval kuplíře a intrikána. Ačkoliv šlo Offenbachovi především o legraci, satira na frivolní poměry doby byla zřejmá. Oproti *Orfeovi* se proměnila i hudba, i když také v *Heleně* Offenbach několikrát parodoval typické postupy a melodie „vážných" pompézních oper, a dokonce posměšně přímo citoval frázi z Rossiniho *Viléma Tella*.

Mnozí kritici lkali nad opětovným využitím námětu z dob řeckého starověku a zneuctěním antiky. Théophile Gautier napsal nabubřelou kritiku plnou moralistních pouček a *Krásnou Helenu* označil za směšný pokus hraničící s rouháním. Z výsměchu Homérovi obvinili autory také další recenzenti. Obávaný kritik Janin sice psal o *„perfidním Meilhacovi, zákeřném Halévym a nemorálním Offenbachovi,"* ale tentokrát již nesupěl tolik, jako když o několik let dříve naprosto znectil *Orfea v podsvětí* (čímž ovšem tehdy nechtěně přilákal davy senzacechtivých diváků). Žádný z recenzentů nezůstal lhostejný. Objevovaly se také pozitivní ohlasy a zejména publikum bylo po premiéře spokojené. Dvanáct hodin poté, co po premiéře *Krásné Heleny* spadla opona, dostal Offenbach vzkaz od Victoriena Sardoua: *„Byl to Váš velký úspěch, můj příteli, a pro nás znamenitý večer. Kdybych nemusel odvézt paní Sardouovou domů, přišel bych už hned v divadle, abych zvolal: ‚Bravo!' Stejný pocit jsem měl ještě dnes ráno při vstávání, když jsem si vzpomněl na Dupuisův uchvacující výstup v prvním dějství, obě romance Schneiderové a finále prvního i druhého dějství, ba co víc, celý kus mi přes noc nezmizel z hlavy. Vaši herci odvedli skvělou službu: Dupuis a Grenier jsou nanejvýš zábavní, slečna Schneiderová hrála tak, jak to dokáže jen ona, a zpívá s takovým umem, který jsem dlouho považoval za ztracený. Nemohu uznat nic než Váš triumf a lituji jen jediného: že na něm nemám žádný podíl."*

Melodie z Offenbachovy nové operety se brzy začaly šířit i mimo divadlo a s tím rostl i všeobecný zájem o *Krásnou Helenu*. Počet repríz rostl a *Helena* stále zůstávala na repertoáru – na rozdíl od dřívějších titulů Théâtre des Variétés, které po 14 dnech mizely z jeviště. Koncem května 1865 slavila *Krásná Helena* již sté představení. Mezitím se ale už přes Vídeň a Berlín rozlétla prakticky do celého světa…



Dranerův návrh kostýmu pro představitele Parida,
Josého Dupuise, Théâtre des Variétés 1864



Dranerův návrh kostýmu pro představitele Meneláa,
Jeana-Laurenta Koppa, Théâtre des Variétés 1864



Dranerův návrh kostýmu pro představitele Agamemnóna,
Henriho Coudera, Théâtre des Variétés 1864



Dranerův návrh kostýmu pro představitele Kalcháse,
Pierra-Eugèna Dreniera, Théâtre des Variétés 1864



Představitel Agamemnóna v inscenaci *Krásné Heleny*
v Théâtre des Variétés 1899



Představitel Menelá v inscenaci *Krásné Heleny*
v Théâtre des Variétés 1899



Hortensie Schneiderová

KRÁSNÁ… HORTENSIE

První představitelka krásné Heleny a nekorunovaná královna francouzské operety **Hortensie Schneiderová** se narodila v roce 1833 v Bordeaux do rodiny německého krejčího. Catherine, jak znělo její vlastní jméno, navštěvovala již od dětství divadelní představení a jejich kouzlu brzy zcela propadla. Doma si zkoušela hrát nejrůznější role a sama si pro ně šila i kostýmy. Jejím jediným přáním bylo zpívat, tančit a hrát. Začala se proto školit ve zpěvu a deklamaci. Na jevišti poprvé stanula ve 12 letech.

Po brzké smrti svého otce začala cestovat s malou provinční hereckou skupinou, v níž zažila i své první úspěchy. Jejího talentu i ženských předností si povšimli mnozí obdivovatelé, kteří jí také vnukli myšlenku zkusit štěstí přímo v Paříži. Schneiderová se tedy v roce 1855 vydala do francouzské metropole s cílem dobýt srdce pařížských diváků. Právě tehdy začala používat křestní jméno Hortensie – tedy stejné jméno, jaké měla matka vládnoucího císaře Napoleona III. Po prvním odmítnutí v Théâtre des Variétés herečce pomohl zpěvák, s nímž prožila krátkou aférku – Jean Berthelier. Domluvil jí setkání se skladatelem Jacquesem Offenbachem a možnost předzpívání. Offenbach z ní byl nadšený a nabídl jí malou roli ve svém sotva měsíc existujícím divadle Les Bouffes Parisiens. Schneiderová tak nejprve „naskočila“ do role manželky benátského dóžete v aktovce *Dva slepci* (někdy též *Dva slepí žebráci*, 1855). Díky příznivému diváckému ohlasu brzy dostala sólovou roli v jednoaktovce *Čarovné housle* (1855), v níž opět slavila u diváků úspěch a jejích schopností si povšiml i list Le Figaro: *„Mademoiselle Schneiderová, kterou nám poslala provincie a kterou si Paříž přisvojila již během jejího prvního vystoupení, nemohla ukázat více půvabu, vytříbenosti, veselosti a důvtipu.“* Schneiderová měla kolem sebe již od počátku kariéry množství obdivovatelů, mezi něž pečlivě dělila svou přízeň. Osudově se jí do života zapsal zejména vévoda Gramont-Vachères de Caderousse, bohémský dandy, jehož uchvátila svým výkonem v revue *L´amour de Psyché*, kterou Les Bouffes Parisiens uvádělo na konci roku 1856. Když v roce 1858 porodila Schneiderová syna, v oficiálních dokumentech sice nebyl otec jmenován, všichni ale věděli, že jím je právě vévoda Caderousse. Jejich syn od dětství trpěl nervovými poruchami, a proto jej Schneiderová, zaneprázdněná pracovními povinnostmi, poslala na výchovu k matce do Bordeaux. Caderousse brzy zemřel na

tuberkulózu, ve své závěti ale Hortensii odkázal 50 tisíc franků a jejímu synovi další milion.

Schneiderová s úspěchem účinkovala v dalších kusech Les Bouffes Parisiens, nabídka vyššího honoráře ji však brzy zlákala ke změně angažmá – nejprve přešla do Théâtre des Variétés a poté do Palais Royal. Její úspěchy i sláva, podporovaná nejrůznějšími aférami, stále rostly.

Když se však Schneiderová s ředitelem Palais Royal pohádala, prohlásila, že navždy opouští divadlo, a rozhodla se vrátit ke své matce a synovi do rodného Bordeaux. Offenbach se ji sice pokoušel přesvědčit nabídkou titulní role v připravované operetě *Krásná Helena*, Schneiderová však lákavému návrhu odolala. Vrátila se až po velkorysé finanční nabídce ředitele Théâtre des Variétés Hippolyta Cogniarda, jenž Offenbachovu novou operetu hodlal uvést (o celé peripetii se lze více dočíst na stranách 19–20). Premiéra *Krásné Heleny* se nakonec stala obrovským triumfem jak pro autory, tak pro interprety, především José Dupuise v roli Parida a Hortensii Schneiderovou jako Helenu. K diváckému úspěchu *Krásné Heleny* přispívaly nejen mimořádné interpretační kvality hlavní představitelky, ale bezesporu i její pověst skandály proslulé hvězdy.

I přes všechny dřívější i pozdější úspěchy nejen v Offenbachových operetách Schneiderová nejvíce vynikla v titulní roli *Velkovévodkyně z Gerolsteinu* (1867). Když Offenbach připravoval novinku pro blížící se Světovou výstavu v roce 1867, rozhodl se napsat operetu přímo „na míru" Schneiderové. Ačkoliv chtěl pochopitelně využít její slávy, především hodlal ukázat její výjimečné schopnosti. Schneiderová na oplátku požadovala i výjimečnou odměnu: 4500 franků. Aby měla dostatečné pohodlí, byla jí v divadle vytvořena nová šatna, vzniklá spojením tří šaten původních. Ačkoliv během zkoušek opět plně prokazovala svůj temperament i hvězdné manýry, při premiéře i následných představeních odvedla výkon hodný jejího platu. Titulní role ji katapultovala mezi superhvězdy hudebního divadla 19. století, jíž nebylo rovno. Sama si pro roli Velkovévodkyně vytvořila i kostým: modrý plášť, ozdobený zlatem a klenoty, k druhému kostýmu si navrhla i korunu posetou diamanty. Oba spektakulární kostýmy doplnila ještě drahým klenotem, který koupila v obchodě se starožitnostmi. Když měla 12. dubna 1867 začít premiéra, zákulisní úředník cenzurního dohledu si povšiml, že stejný šperk, jako je na kostýmu Velkovévodkyně, má v hledišti jeden ze zahraničních diplomatů. Aby

neriskoval jeho urážku, přikázal Schneiderové šperk z kostýmu sundat. Hrdá primadona samozřejmě odmítla bez svého šperku vystoupit. Situace eskalovala do mimořádného napětí a premiéra hrozila skončit krachem. Pat vyřešil až samotný Offenbach, když dal dirigentovi znamení ke spuštění předehry. Schneiderová na tuto situaci později zavzpomínala: *„Připadala jsem si jako cirkusový kůň, který slyší hudbu, během níž musí vběhnout do manéže a začít běhat v kruhu…"*. Když přišel moment jejího vstupu na scénu, strhla dotyčný šperk a vkročila na jeviště. Dalšího večera si ale svůj klenot ponechala a hrdě jej nosí také na všech portrétech, které si v této roli pořídila.

Německá divadelní historička Georgine Maria-Magdalena Balk napsala, že *„její triumf v této roli neměl do té doby obdoby a může být uváděn jako první příklad, kdy je představitel role v takové míře ztotožňován s postavou i v soukromém životě"*. Schneiderová totiž svoji roli obratně využívala i v běžném životě, například když se nechala odvézt na Avenue de la Bourdonnais k bráně Světové výstavy, určené pouze pro členy vládnoucích rodin. Ačkoliv personál protestoval, že tudy smí vpustit pouze císaře, císařovny, krále a královny, Schneiderová s veškerou věrohodností prohlásila, že je „velkovévodkyně z Gerolsteinu" – a brány byly otevřeny.

Ačkoliv role gerolsteinské velkovévodkyně byla bezpochyby vrcholem její kariéry, i po ní měla co nabídnout: v roce 1868 opět triumfálně zazářila v operetě *Perikola* a o rok později v díle, které jí Offenbach, Meilhac a Halévy napsali přímo „na tělo" – *La Diva* (1869). Opereta s fiktivním dějem, inspirovaným epizodami z jejího života, měla obecenstvo lákat pohledy do zákulisí peprného života legendární Schneiderové. Aby podpořil sentimentální strunu, uvedl Offenbach operetu v malém divadle, kde obdivuhodná kariéra slavné hvězdy v Paříži začala – v Les Bouffes Parisiens. I přes všechna očekávání však opereta u diváků příliš neuspěla a příznivé nebyly ani kritiky.

Když se Schneiderová vrátila na pařížské jeviště po přestávce, vynucené prusko-francouzskou válkou v letech 1870–71 a událostmi spojenými s pádem Druhého císařství a vládou revoluční pařížské komuny, obecenstvo jí už nebylo nakloněno tolik jako dříve. Zcela jiného přijetí se jí ale dostalo v zahraničí, zejména v Rusku – v Petrohradu jí její obdivovatel, ruský car Alexandr II. připravil velkolepé uvítání a během celého pobytu jí projevoval své velké sympatie. Mezi příznivce Schneiderové se zařadily i další hlavy států – blízké kontakty

udržovala i se synem cara, velkovévodou Vladimírem, budoucím anglickým králem Edwardem VII., egyptským panovníkem Ismailem Pašou a dalšími. Pařížští vtipálci ji proto překřtili hanlivou přezdívkou *„Pasáž princů“*.

Po návratu ze zahraničního turné do Paříže Schneiderová ještě krátce hrála a zpívala, v roce 1878 ale již odmítla hrát v obnovené inscenaci *Velkovévodkyně z Gerolsteinu* a po Offenbachově smrti v roce 1880 se definitivně stáhla z divadelních jevišť. Začala se věnovat soukromému životu a také svému synovi. V roce 1881, tedy v 58 letech, se provdala za jednoho z mnoha svých ctitelů, jenž se vydával za italského šlechtice, hraběte Bionneho. Ve skutečnosti se jednalo o podvodníka, který chtěl jen využít jejího bohatství a slávy. I když později jeho pravou totožnost odhalila a nechala se rozvést, hraběcí titul používala po celý zbytek života a zároveň si udržovala odpovídající společenské postavení. V té době si však již užívala odpočinku, který trval až do její smrti v roce 1920.



Hortensie Schneiderová jako Velkovévodkyně z Gerolsteinu, Théâtre des Variétés 1867

Literatura:
Faris, Alexander: Jacques Offenbach, Zürich 1982
Klotz, Volker: Operette, Kasel 2004
Lamb, Andrew: 150 Years of Popular Musical Theatre, New Haven 2004
Šulc, Miroslav: Papá Offenbach, Praha 1977



Helena a Paris (Jacques-Louis David, 1788)

JAK TO (MOŽNÁ) BYLO DOOPRAVDY: MÝTUS O HELENĚ A VZNIKU TROJSKÉ VÁLKY

Podle řecké mytologie byla Helena nejkrásnější ženou starověkého světa. Ostatně není divu, vždyť jejím otcem byl samotný Zeus, který se v podobě labutě spojil s Lédou, manželkou spartského krále Tyndarea. Ta spolu s Helenou porodila ještě dvojčata Kastóra a Pollydeuka a dceru Klytaiméstru. Tyndareus je všechny považoval za vlastní, i když jeho jediným pravým potomkem byla pouze Klytaiméstra.

Pověsti o Helenině obdivuhodné kráse se po celém Řecku rozšířily už v jejích 12 letech. Právě tehdy ji také unesl Théseus, který si ji chtěl vzít za manželku. Z Théseova zajetí ji ale vysvobodili její bratři Kastor s Pollydeukem v době, kdy se Théseus vydal do podsvětí pomoci svému příteli Peirithovi získat manželku vládce podsvětní říše Persefonu.

Po návratu Heleny zpět do Sparty se Tyndareos rozhodl najít své domnělé dceři odpovídajícího ženicha sám. Mezi nápadníky se zařadili téměř všichni urození Řekové s výjimkou mocného mykénského krále Agamemnona, jenž měl za ženu Tyndareovu dceru Klytaiméstru, a Odyssea, který Heleně nedůvěřoval. Aby si některého z mocných mužů nepopudil, přenechal nakonec Tyndareos volbu manžela přímo Heleně. Ještě před jejím rozhodnutím však nechal všechny nápadníky přísahat, že její volbu přijmou a budoucímu Helenině manželovi kdykoliv poskytnou pomoc.

Helenina volba nakonec padla na Menelaa, bratra mocného Agamemnona. Novomanželé převzali od Tyndarea spartský trůn, Helena brzy porodila dceru Hermionu a všichni žili poklidným rodinným životem. Helena se však cítila zanedbávaná a v manželství se brzy začala nudit. Když však jednoho dne Menelaos odplul na Krétu na pohřeb svého děda a ke spartskému dvoru dorazil na návštěvu mladý pohledný syn trojského krále Paris, Helena pookřála. Paris byl chráněncem bohyně Afrodité, které při rozhodování mezi ní, Hérou a Athénou přiřkl titul nejkrásnější bohyně. Odměnou za tuto volbu mu Afrodité přislíbila za manželku nejkrásnější ženu světa – a tou nebyl nikdo jiný než právě Helena. Za přispění Afrodité tedy mladý Paris krásnou Helenu svedl a posléze ji spolu s velkou částí Menelaova pokladu, jež získal s Heleniným přispěním, odvezl s sebou domů do Troje.

Rozzuřený Menelaos po návratu domů okamžitě zorganizoval proti

Paridově zemi válečnou výpravu pod vedením svého bratra Agamemnona. Účast v ní nesměl odmítnout nikdo, kdo se dříve zavázal, že bude Helenina manžela podporovat, o vidině mohutné kořisti v Troji nemluvě. Trojská válka začala. Když po dlouhých 10 letech vtáhl do Troje známý dřevěný kůň, Helena správně vytušila, že skrývá řecké hrdiny. Protože je i s jejich rodinami dobře znala, chodila údajně okolo koně a napodobovala hlasy jejich manželek, aby je vylákala. Odysseovi se jen s velkým úsilím podařilo skryté reky odvrátit od toho, aby jí odpověděli.

Když Paris před koncem války padl střelou odvážného Filoktéta, Helena se na několik dní provdala za jednoho z jeho bratrů, Déifoba. Po dobytí Tróje Řeky však svému prvnímu manželovi Menelaovi pomohla Déifoba zabít. Menelaos po triumfu pochopitelně hrozil své ženě za její zradu smrtí, ovšem Helenina krása ho opět přemohla a po dlouhém, téměř osmiletém návratu z Tróje do Sparty z pomsty zcela sešlo.

Další Heleniny osudy jsou nejasné, verzí o jejím životě po konci trojské války panuje mnoho. Podle jedné poklidně dožila a zamřela ve Spartě, podle jiné ji unesl Apollón a posléze ji zbožštil. Ať byl zbytek jejího života jakýkoliv, Helena navždy zůstane archetypem „femmes fatale“, ďábelsky rafinovaných svůdkyň, které svojí krásou muže přitahují a zcela chladnokrevně a sobecky si užívají toho, po kterém momentálně touží. Helena se také stala námětem mnoha různorodých převyprávění antického mýtu (podle některých verzí byla například Paridem unesena násilím), objevila se v alžbětinské tragédii Christophera Marlowa *Tragická historie o doktoru Faustovi*, ve *Faustovi* Johana Wolfganga Goetha, Giradouxově hře *Trojská válka se nekoná*, je námětem bezpočtu románů, filmů či obrazů, mezi jinými od Tintoretta, Reniho, Davida, Moreaua…

A především: Offenbachovi, Halévymu a Meilhacovi se stala námětem jejich brilantní operety *Krásná Helena*!

MALÝ SLOVNÍČEK ANTICKÝCH BOHŮ A MYTOLOGICKÝCH POSTAV

Jupiter (Zeus) – vládce bohů
Juno (Héra) – bohyně manželství a věrnosti, manželka Jupitera
Minerva (Athéna) – bohyně moudrosti, vzdělání a řemesel
Venuše (Afrodité) – bohyně krásy a lásky
Merkur (Hermés) – bůh obchodu, zisku, zlodějů, cestování, dopravy a doručování zpráv, posel bohů

Paris – syn trojského krále Priama a jeho manželky Hekabé, klíčová postava vypuknutí trojské války
Helena – dcera Dia a Lédy, nejkrásnější žena antického světa
Menelaos – spartský král, manžel Heleny, bratr Agamemnona
Agamemnon – mykénský král, vrchní velitel achajských vojsk v trojské válce
Kalchas – řecký věštec, vnuk Apollona
Ajás I. – syn lokridského krále Oilea, bojovník a kopiník před Trójou
Ajás II. – syn salaminského krále Telamóna, největší a nejsilnější bojovník po Achilleovi
Achilles – hrdina trojské války, nejlepší válečník řeckého vojska, syn bohyně Thétis a krále Pélea
Orestes – syn mykénského krále Agamemnona a jeho manželky Klytaimnéstry, později mykénský král

Homér – pojmenování nejvýznamnějšího a nejznámějšího řeckého básníka, domnělý slepý autor eposů *Íllias* a *Odyssea*

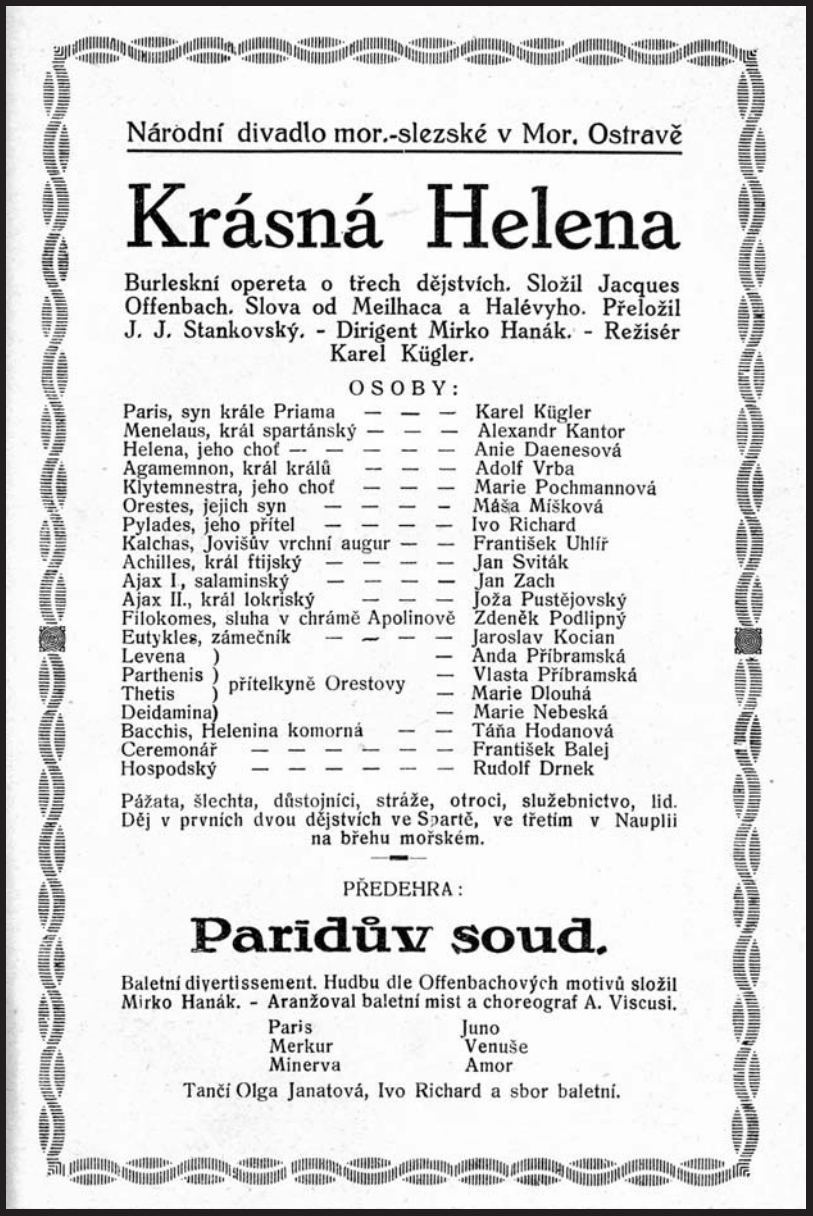
Pozn.: Offenbach a jeho libretisté použili ve své operetě pro jména olympských bohů jejich římské podoby.

Literatura a umění

Offenbachova travestie „Sličná“ či vlastně „Krásná Helena“ jest od dlouhých let článkem burleskního a operetního repertoiru všech divadel a také v Praze jest opereta ta starou známou a sice z Offenbachiad vedle ještě lepší travestie „Orfeus z podsvětí“ a vedle obou v jiné faktuře později komponovaných operet „Banditů“ a „Princezny Trebizondské“ nejraději vídanou. Nemůže tedy býti dobře řeči o n o v i n c e, když konečně také letní divadlo navléklo ji na nepřetržitý a až příliš stejnorodý růženec svých „vymožeností“. Nejen v německém divadle, v německé aréně ale i v české aréně smíchovské v překladu Staňkovského zná „Krásnou Helenu“ pražské obecenstvo. V zemském divadle nedávala se nikoliv z nedostatku dobré vůle divadelních správ, ale proto, že nebylo dosud v damských silách vhodné a způsobilé představitelkyně krásné Heleny. Teprve slečna Boschettiova pomohla bolestné touze ředitelstva. Našla pak titulní úloha v ní v každém ohledu tak výbornou representantku, že není odůvodněna ostýchavost ředitelstva, která „Krásnou Helenu“ degradovala na „Sličnou Helenu“. Slečna Boschettiova dostála věru všem požadavkům, jež od Heleny se v našich poměrech mohou žádat. Ba více nežli to – trváme, že by českému divadlu tak mnohé větší divadlo takovou Helenu závidělo. Jest to nejlepší operetní výkon slečny. V dokonalosti zpěvu nemá snad „Helena“ s. Boschettiovy ani sokyně, ve hře pak překvapila obecně. Nejen že čeština tenkráte bez úrazu unikla, ale slečna rozumně a na mnoze s velmi jemnými a subtilními nuancemi deklamovala. A působivost zevnějšku slečnina, zvýšená skvělou a vkusnou toilettou zvedla se nad dojem pouhé sličnosti a může režie s dobrým právem dáti Offenbachově „Heleně“ pravé a zobecnělé její jmeno „Krásná Helena“. Kalchas p. Frankovského byl neodolatelný, obecenstvo z upřímného smíchu ani nevyšlo. Kalchas dává hojnou příležitost k extemporování a v tom jest p. Frankovský velmi šťastným. Jeho nápady opravdu rozlechtají, nejsou hledané, jsou lehce a maně házené, že padají na úrodnou půdu. Pan Mošna trefnou maskou, způsobem mluvy (jen o vlásek hlasitější deklamace by neškodila), mimikou, gesty i celým habitem ukázal zase jednou, že při evolucích a bajazziádách svých nezapomněl, co jest to karakterní komika. Připočteme-li k tomuto trojlístku Parise p. Krossinga, kterýž navzdor patrné a v nynější nestálé povětrnosti přirozené indisposici, zpíval s působivou vřelostí, jmenovali jsme, kdo v hlavních úlohách o rozhodný úspěch operety plnou mají zásluhu. Menší úlohy byly dobře anebo alespoň slušně sehrány a sezpívány, tak paní Seifertové „Orestes“, paní Hynkové „Klytemnestra“, pana Šmahy „Agamemnon“ a pana Koubka „Achilles“. Hluchými zůstaly jen úlohy obou „Ajaxů“. Na herci p. Chvalovském žádati zpěv a p. Šárovi špetku komiky – bezděčnou ovšem odpočítaje – ovšem nelze. – Hodnota operety samé, sdělané na dobrém libretu světoznámé to firmy Meilhac et Halévy, jest známa a netřeba šíře se jí tuto dotýkat. Jest to divoce rozpustilá, v prvním aktu výborná, potom slabší a slabší, celkem dost zdařená parodie, při níž možná se smáti, je-li dobře sehraná a aranžována. Obojí tu zásluhu „Sličné Heleně“ na hradbách upříti nelze. Pan Fr. Kolár k dobrým starým momentům v mis en scene připojil nové, patrně své vlastní. Překlad jest správný, ale ve verších patrně zběžný a kostrbatý. Podobá se však překladu Staňkovského jako vejce vejci. Včera se opereta měla opakovat k příjmu kapelníka p. Čecha, kterýž operetu nastudoval. Ačkoliv pršelo, začlo se hráti, čímž zrovna nejevilo se přílišné uznání k obecně známým zásluhám kapelníka toho o českou operetu. Za deštivého počasí nemohlo být arci plno. Zatím spadlým již deštěm navlhly smyčcové nástroje a jiný déšť byl na spadnutí, proto v polovici prvního aktu se odřeklo. Benefice odbývá se dnes.“

G. E.

Recenze druhé české inscenace *Krásné Heleny* v srpnu 1875
v letní aréně Prozatímního divadla Na hradbách,
Národní listy, 3. 8. 1875



Národní divadlo mor.-slezské v Mor. Ostravě

Krásná Helena

Burleskní opereta o třech dějstvích. Složil Jacques Offenbach. Slova od Meilhaca a Halévyho. Přeložil J. J. Stankovský. - Dirigent Mirko Hanák. - Režisér Karel Kügler.

OSOBY:

Paris, syn krále Priama	Karel Kügler
Menelaus, král spartánský	Alexandr Kantor
Helena, jeho choť	Anie Daenesová
Agamemnon, král králů	Adolf Vrba
Klytemnestra, jeho choť	Marie Pochmannová
Orestes, jejich syn	Máša Míšková
Pylades, jeho přítel	Ivo Richard
Kalchas, Jovišův vrchní augur	František Uhlíř
Achilles, král ftijský	Jan Sviták
Ajax I, salaminský	Jan Zach
Ajax II., král lokriský	Joža Pustějovský
Filokomes, sluha v chrámě Apolinově	Zdeněk Podlipný
Eutykles, zámečník	Jaroslav Kocian
Levena) přítelkyně Orestovy	Anda Příbramská
Parthenis)	Vlasta Příbramská
Thetis)	Marie Dlouhá
Deidamina)	Marie Nebeská
Bacchis, Helenina komorná	Táňa Hodanová
Ceremonář	František Balej
Hospodský	Rudolf Drnek

Pážata, šlechta, důstojníci, stráže, otroci, služebnictvo, lid. Děj v prvních dvou dějstvích ve Spartě, ve třetím v Nauplii na břehu mořském.

PŘEDEHRA:

Paridův soud.

Baletní divertissement. Hudbu dle Offenbachových motivů složil Mirko Hanák. - Aranžoval baletní mist a choreograf A. Viscusi.

Paris	Juno
Merkur	Venuše
Minerva	Amor

Tančí Olga Janatová, Ivo Richard a sbor baletní.

Cedule prvního uvedení *Krásné Heleny* v NDM, 1923

Krásná Helena

„Když bylo toto bujaré dílo nezkrotné veselosti, perlivého rozmaru, geniální bezstarostnosti skladatele i spisovatelů dáváno poprvé, propadlo na dobro. Ale po řadě představení počal se dostavovati úspěch jenž záhy vzrostl tak, že něčeho podobného nebylo paměťníka. Báječný úspěch ten byl přivoděn v první řadě arci kvalitami díla samého, skvostným humorem této nade všecky skrupule povýšené parodie antického života a mythologických hrdinů, skoro až bláznivou, ale rozkošnou a duchaplnou lehkomyslností, se kterou vše stavěno na hlavu, jakož i hudbu, která nemá ve své okouzlující nonchalanci, ve svém espritu a ve svých šumivých rythmech soupeře. Vedle toho byly však další ještě podmínky úspěchu dány samy sebou, ovzduším, do kterého dílo to právě zapadlo. Republikánská Francie žila ve formě císařství, a nesla ji těžce, zejména když nebylo politické svobody. Proto vřelo vše tajenou záští proti monarchii. Když se nyní roku 1864 (dne 19. prosince) objevilo dílo, jež si tropilo z koruny a panovníků šašky, třeba to byl jen král spartanský, vrhla se na ně Paříž se vší lačností. Byl to ventil, jenž uvolňoval přílišné napětí zadržovaných vášní. Proto měla „Krásná Helena“ tehdy úspěch tak neobyčejný. Dnes ovšem dráždivá tato příchuť časovosti vyprchala, a dílo může působiti jen samo sebou. Že však dosud má dosti účinnosti, dokazují plné domy, jimiž se „Krásná Helena“ v Paříži a jinde dnes ještě těší, a jejichž se dodělává i u nás. Operetě prospívá ovšem i to, že libreto její je jaksi moderní komedií dell'arte, v níž se může extempore hercovo rozvinouti neobmezeně dle stupně vynalézavosti hercovy a uplatniti plně jeho nadání v oboru groteskního komismu. Tím dodává se dílu jednak nového aromatu časovosti, jež je přece jen jakousi náhradou za to, co již vyprchalo a jednak nabývá náležitým vyzdvižením jednotlivých šarží silnější působnosti.“

Z programového magazínu k prvnímu uvedení *Krásné Heleny* v NDM, 1923

INSCENACE KRÁSNÉ HELENY V NÁRODNÍM DIVADLE MORAVSKOSLEZSKÉM

Premiéra 17. 6. 1923 v 19.30 hodin
Městské divadlo v Ostravě (dnes Divadlo Antonína Dvořáka)
Překlad Josef Jiří Stankovský
Dirigent Mirko Hanák
Režie Karel Kügler
Scéna a kostýmy Karel Kügler
Choreografie Achille Viscusi
V roli Heleny Anie Daenesová, jako Paris Karel Kügler

Premiéra 28. 1. 1933 v 19.30 hodin
Městské divadlo v Ostravě (dnes Divadlo Antonína Dvořáka)
Překlad Karel Kügler
Úprava Max Reinhardt, Egon Friedell, Hans Sassmann
Dirigent Bohdan Halík
Režie Karel Kügler a Jaroslav Skála
Scéna Vladimír Kristin
Kostýmy Josef a Marie Stejskalovi
Choreografie Saša Machov
V roli Heleny Marie Vojtková, jako Paris Jaroslav Rohan

Premiéra 25. 12. 1946 v 19.15 hodin
Divadlo Jiřího Myrona
Překlad a úprava Jaroslav Janovský
Úprava Jiří Koldovský
Dirigent Vladimír Brázda
Režie Jiří Koldovský
Scéna Jan Tomek
Kostýmy Josef a Marie Stejskalovi
Choreografie Emerich Gabzdyl
V roli Heleny Karla Janečková, jako Paris František Bydžovský

Premiéra 23. 2. 1957 v 19.00 hodin
Divadlo Jiřího Myrona
Překlad Karel Berman a Josef Koenigsmark,
Dirigent Antonín Kašper
Režie Jan Pacl
Scéna Jan Obšil
Kostýmy Jan Skalický
Choreografie Emerich Gabzdyl
V roli Heleny Liběna Astrová / Liběna Opletalová,
jako Paris Miroslav Barák

Premiéra 12. 11. 1983 v 19.00 hodin – opereta pro činoherce
(derniéra 27. 3. 1986, 47 repríz)
Komorní scéna Divadla loutek
Libreto Peter Hacks podle L. Halévyho a H. Meilhaca
Hudba J. Offenbach
Hudební úprava a instrumentace Herbert Kawan
Překlad Jiří Stach
Překlad textů písní Eva Bezděková
Dirigent Jan Tomšíček
Režie Bedřich Jansa
Dramaturgie Vojtěch Kabeláč
Scéna Jaromír Pátek
Kostýmy Eliška Zapletalová
Pohybová spolupráce Karel Bednář
V roli Heleny Jitka Smutná, jako Paris Ivan Dědeček

Premiéra 23. 6. 2001 v 19.00 hodin
(derniéra 3. 4. 2003, 27 repríz)
Divadlo Jiřího Myrona
Překlad a úprava Jan Pišta
Dirigent Karel Mládek
Režie Martin Dubovic
Choreografie Petr Miller
Scéna Alexander Babraj
Kostýmy Eliška Zapletalová
V roli Heleny Oľga Bezačinská / Janka Hoštáková
/ Anna Pszczolková, jako Paris Jan Drahovzal / Václav Morys

1957



Liběna Astrová (Helena), *foto František Krasl*

1957



Liběna Opletalová (Helena) a Miroslav Barák (Paris),
foto František Krasl

1957



Liběna Astrová (Helena) a Miroslav Barák (Paris),
foto František Krasl



Sborová scéna, *foto František Krasl*



Jitka Smutná (Helena), Ivan Dědeček (Paris),
v popředí vpravo Eva Reiterová (Galatea), Jiří Čapka (Orestés),
Alexandra Gasnárková (Parthenis), Zdeňka Babrajová (Leaena)
a externisté, *foto Josef Hradil*

1983



Uprostřed Alexandra Gasnárková (Parthenis), Jiří Čapka (Orestés),
Eva Reiterová (Galatea), Zdeňka Babrajová (Leaena) a externisté,
foto Josef Hradil

1983



Přemysl Matoušek (Meneláos), Jan Miller (Ajás I.),
Jitka Smutná (Helena), Ivan Dědeček (Paris),
Petr Pelzer (Agamemnón), *foto Josef Hradil*

1983



Zdeňka Babrajová (Leaena), Jan Filip (Philokemus),
Alexandra Gasnárková (Parthenis), *foto Josef Hradil*



Janka Hoštáková (Helena), Jan Drahovzal (Paris), *foto Josef Hradil*

2001



Anna Pszczolková (Helena) a Václav Morys (Paris), *foto Josef Hradil*

2001



Libor Olma (Kalchas) a Oľga Bezačinská (Helena), *foto Josef Hradil*

2001



Nahoře členové baletu NDM, zleva Martina Monczková (Leaena), Andrea Krzystková (Parthenis), Václav Morys (Paris), Anna Pszczolková (Helena), Kateřina Diváková (Thetis), Michal Muntág (Pylades) a členové sboru operety NDM, *foto Josef Hradil*



Petr Miller (Menelaos), *foto Josef Hradil*

2001



Celková scéna – nahoře uprostřed Jan Drahovzal (Paris),
dole uprostřed Petr Miller (Menelaos) a Libor Olma (Kalchas),
členové sboru operety NDM, *foto Josef Hradil*



KAROL KEVICKÝ
hudební nastudování, dirigent

Je absolventem Akademie múzických umění v Praze (doc. E. Fischer, J. Veselka, T. Koutník, R. Eliška a F. Vajnar), jeho profesionální dirigentské aktivity můžeme vysledovat už v průběhu studia.
V roce 1993 založil komorní orchestr Musica Iuventa Slovaca se zaměřením na interpretaci barokní hudby, propagaci mladých sólistů a soudobých autorů, a to zejména na zahraničních zájezdech a festivalech (Řím, Vídeň, Budapešť, Atény – v letech 1994, 1996 a 1998 získal Cenu poroty festivalu Divertimento musicale). V roce 1993 byl zároveň iniciátorem a spoluzakladatelem Operního studia na Konzervatoři v Žilině, kde v té době pedagogicky působil jako korepetitor a dirigent symfonického orchestru.
V roce 1994 začal úzce spolupracovat se Státním komorním orchestrem v Žilině (Slovak Sinfonietta), od roku 1995 pravidelně spolupracuje i s dalšími slovenskými orchestry (Státní filharmonie Košice, Slovenská filharmonie aj.). Jeho dirigentské aktivity se postupně rozšířily i do České republiky a zahraničí (Filharmonie Bohuslava Martinů Zlín, Jihočeská komorní filharmonie, Filharmonie Zielona Gora aj.). Pravidelně nahrává pro rozhlas a televizi.
Složil hudbu k několika divadelním hrám a je vyhledávaným autorem instrumentací skladeb pro různá nástrojová obsazení. Spolupracoval s významnými vokálními a instrumentálními sólisty (Š. Margita, M. Babjak, P. Dvorský, P. Šporcl, V. Hudeček aj.).
V letech 2000–2006 zastával post uměleckého šéfa opery Štátneho divadla Košice, od roku 2009 do června 2010 byl šéfem operety Národního divadla moravskoslezského. V současnosti je opět uměleckým šéfem opery Štátneho divadla Košice a v NDM působí jako dirigent (např. *Noc na Karlštejně*, *Orfeus v podsvětí*, *Polská krev*, *Čardášová princezna* ad.).



GABRIELA PETRÁKOVÁ
režie

Režisérka a dramaturgyně Gabriela Petráková vystudovala Janáčkovu konzervatoř v Ostravě, obor zpěv (soprán). Hostovala v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě (opera, opereta, muzikál). Poté byla po několik let členkou souboru Slezského divadla v Opavě, než odešla studovat operní režii na Hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze. Zde absolvovala v roce 2007 inscenací *Ženitby* Bohuslava Martinů. V průběhu studia spolupracovala od roku 2004 s Národním divadlem v Praze a s Dětskou operou Praha.
V roce 2009 se stala režisérkou Operního studia Fakulty umění Ostravské univerzity, se kterým nastudovala Mozartovu *Figarovu svatbu*. Od roku 2010 je dramaturgyní operetního a muzikálového souboru Národního divadla moravskoslezského a v současné době také jeho šéfkou.
Z inscenací, které režírovala, jmenujme např. *Příběh vojáka* I. Stravinského (Divadlo Minor, 2005), *Paní Marjánka, matka pluku* (Národní divadlo moravskoslezské, 2007) nebo muzikál *The Angels* L. Hurníka, který režírovala pro festival Pražské jaro 2006 v rámci projektu Bouda Národního divadla. V prosinci 2010 uvedla v Národním divadle moravskoslezském (Divadle Jiřího Myrona) světovou premiéru obnovené verze muzikálu *Marguerite* z dílny slavných muzikálových autorů Michela Legranda, Alaina Boublila a Marie Zamory, pro kterou vytvořila scénickou režii. Jako šéfka se souborem v minulých sezónách nastudovala oblíbený muzikál Karla Svobody *Noc na Karlštejně*, klasickou operetu Oskara Nedbala *Polská krev* a světoznámý muzikál Andrewa Lloyda Webbera a Tima Ricea *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*.



DAVID BAZIKA
scéna

Narodil se v roce 1974 v Praze, kde studoval Fakultu architektury ČVUT a scénografii na DAMU. Nejprve se profesně věnoval televizní a filmové scénografii, posledních deset let ale převažuje práce pro divadlo – spolupracuje s divadelními scénami po celé republice i na Slovensku.
Od roku 2008 žije a pracuje v Ostravě, jejíž půvab mu odhaloval režisér Radovan Lipus. Od roku 2010 je kmenovým scénografem a šéfem výpravy Národního divadla moravskoslezského, které považuje za svůj divadelní domov a kde se se všemi čtyřmi soubory podílel na vzniku více než třiceti inscenací. Pro soubor opereta/muzikál navrhl v posledních letech scénu k muzikálu *Divotvorný hrnec* nebo Nedbalově operetě *Polská krev*.
Vítaným doplňkem jevištní práce jsou scénicko-architektonické návrhy a realizace muzeálních expozic například v plzeňském Prazdroji, ve Velkých Popovicích, v Přerově-Předmostí (koncepce parku Svět lovců mamutů). V současné době realizuje stálou expozici v Muzeu Hlučínska.
Má rád velké divadelní prostory, komorní kinosály a Český rozhlas 6. A ještě více hory pod sněhem a lyže na nohou.



LUCIE LOOSOVÁ
kostýmy

Vystudovala SUPŠ v Praze, obor hračka (1992), a dále DAMU, obor scénografie (1999). Absolvovala několik zahraničních studijních pobytů (Velká Británie, Dánsko) a odborných stáží (Švédsko, USA, obor fotografie na pražské FAMU).
Spolupracovala s mnoha režiséry (Oto Ševčík, Michal Dočekal, Jiří Nekvasil, Juraj Herz, Jiří Menzel, Petr Novotný, Lumír Olšovský) a divadly po celé republice i na Slovensku (Národní divadlo, Divadlo Bez zábradlí, Dejvické divadlo, Divadlo na Vinohradech, Slovenské národné divadlo Bratislava ad.). V americkém Chicagu vytvořila výpravu ke hře *Doctor Faustus* a *Mandragora* a v Los Angeles ke *Snu noci svatojánské*.
Je žádanou muzikálovou výtvarnicí, kostýmy i scénu vytvořila k pardubickému *Šumaři na střeše*, *Jekyllu & Hydeovi* v Hudebním divadle Karlín (na scéně Kongresového centra Praha) nebo *Jeptiškám* v Divadle Na Fidlovačce. Kostýmy navrhla také k pražskému uvedení *Bídníků / Les Misérables* (2003) a *Miss Saigon* na scéně Goja Music Hall nebo k *Noci na Karlštejně* a *Producentům* v Hudebním divadle Karlín. S NDM spolupracovala na kostýmech k muzikálům *Noc na Karlštejně* a *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*.
V letech 1996–1997 byla autorkou scénografického řešení Hudebního festivalu Valtice, v roce 1997 se podílela na výstavě k projektu Rudolfinská Praha pod názvem „Živly!“ na Staroměstské radnici v Praze, v roce 2006 navrhla scénografické řešení výstavy „Nejkrásnější divadlo – 125 let divadla v Karlíně (1881–2006)“ v Muzeu hlavního města Prahy. Od roku 2008 je spoluorganizátorskou výtvarného bienále v bývalé čistírně odpadních vod v Praze-Bubenči. Jako kurátorka se podílela na výstavě „Přesahy“ v Českém centru v Praze v rámci Pražského Quadriennale 2011, později prezentované i v zahraničí.



TOMÁŠ PROTIVÍNSKÝ
choreografie

Člen pražské profesionální taneční skupiny Dance2xs a lektor tanečního studia Contemporary (hip-hop, street jazz). Patří mezi českou taneční špičku a společně s Dance2xs vystupuje na nejprestižnějších akcích po celé České republice a na Slovensku. Účinkoval také v několika televizních reklamách a na mnohých fashion & hair show. Vytvořil choreografie pro významné české televizní projekty (*Československá SuperStar 2013*, *Hlas Česko-Slovenska 2012*, *Český Slavík Mattoni 2012*, *Ceny TýTý 2011*), Filmový festival Plzeň 2011 a mnohé další. Jako choreograf spolupracoval také s mnohonásobným vítězem tanečního mistrovství univerzit USA The Cougarettes Dance Team z Bringham Young University v americkém Utahu. Podílel se na choreografii k americkému muzikálovému filmu *GameOver*, kde asistoval jednomu z předních amerických tanečníků a choreografů Prestonu Muimu.
Inspiraci a vzdělání jezdí každoročně čerpat do Los Angeles, kde se setkává se světovou taneční špičkou.



TOMÁŠ VŮJTEK
dramaturgie

Rodák z Frýdku-Místku vystudoval na Pedagogické fakultě v Ostravě kombinaci český jazyk – dějepis. Od roku 1991 působí na Janáčkově konzervatoři, kde v současnosti vyučuje kulturní dějiny.
V restauraci U Čestmíra v Krásném Poli založil s přáteli amatérský divadelní soubor Ostravská pohoda (název míněn jako oxymóron), ve kterém se autorsky realizoval v první polovině 90. let. Posléze začal jako dramaturg spolupracovat s profesionálními ostravskými scénami – krátce působil v Divadle Petra Bezruče, od sezóny 2007/2008 pracuje v Komorní scéně Aréna.
Divadla v Ostravě i okolí uvedla jeho hry *Výmlat* (Divadelní společnost Petra Bezruče, 2002), *Ubohý večer* (Slezské divadlo Opava, 2002), *Aucassin a Nicoletta čili Útrapy lásky na souši i na moři* (Těšínské divadlo, 2004), *Brenpartija* (Komorní scéna Aréna, 2009), *Vánoční hra* (Komorní scéna Aréna, 2009), *Pestré vrstvy* (Divadelní společnost Petra Bezruče, 2011) či *S nadějí, i bez ní* (Komorní scéna Aréna, 2012).
Věnuje se také překladatelské činnosti, přeložil například Ostrovského komedii *Talenty a ctitelé* (2006) a jeho překlady ruských básníků vyšly i knižně v antologii *Ten, který vyšel z domu* (2003) a ve výboru *Nikdo z vás nezná Cholina* (2012).
Jako textař se podílel na CD *Punky dumky* skupiny Benedikta a dva texty napsal i pro Mňágu a Žďorp (*Panenky*, *Bezdomovská*).
Se souborem opereta/muzikál NDM spolupracoval již na několika inscenacích, pro které napsal písňové texty – *Popelka* (2001), *Dalskabáty, hříšná ves* (2004) nebo *Lehká kavalerie* (2005). Pět jeho písňových textů zazní také v *Krásné Heleně*.
Je dvojnásobným laureátem Dramatické soutěže Cen Alfréda Radoka za texty *Slyšení* a *S nadějí, i bez ní* – za ni získal Cenu Hvězd na vrbě 2012 Nadačního fondu Alfréda Radoka.



MARTINA ŠNYTOVÁ
Helena

Rodačka z Čeladné absolvovala obor sólový zpěv na Janáčkově konzervatoři v Ostravě u profesorky Elišky Pappové, u níž pokračovala i v magisterském studiu na Fakultě umění Ostravské univerzity, které úspěšně dokončila v květnu 2012.
V roce 2007 se stala finalistkou Mezinárodní pěvecké soutěže Antonína Dvořáka v Karlových Varech a získala Cenu Jarmily Novotné.
V Národním divadle moravskoslezském hostuje od roku 2003, angažmá v operetním souboru získala v roce 2007, o rok později se stala jeho sólistkou. Ve zdejším souboru nastudovala už téměř dvě desítky hlavních rolí (mj. Arsena – *Cikánský baron*, Liduška – *Paní Marjánka, matka pluku*, Violetta Cavallini – *Fialka z Montmartru*, Minnie Feyová – *Hello, Dolly!*, Adéla – *Netopýr*, Denisa – *Mam´zelle Nitouche*). Mezi její nejnovější role patří Alena v *Noci na Karlštejně*, Nastěnka v pohádkovém muzikálu *Mrazík*, Adéla v *Sázkách z lásky (Guys & Dolls)* nebo Káča v muzikálu *Divotvorný hrnec*, za niž získala širší nominaci na Cenu Thálie 2011. Za svůj jevištní výkon v roli Heleny Zarembové v operetě *Polská krev* byla v úzké nominaci na Cenu Thálie 2012. Zatím naposledy se na jevišti NDM představila jako Komtesa Stázi v operetě *Čardášová princezna* a v původním českém muzikálu *Fantom Londýna* v hlavní ženské roli Evelyn.
Spolupracuje i s operním souborem NDM (Esmeralda – *Prodaná nevěsta*, Cupido – *Orfeus v podsvětí*, Ciboletta – *Noc v Benátkách*).
Hostuje také v Moravském divadle Olomouc, kde hrála titulní roli v muzikálu *Sugar* podle filmu *Někdo to rád horké* nebo nejnověji královnu Elišku v populární *Noci na Karlštejně*.



ALEŠ BRISCEIN
Paris

Původně vystudoval hru na klarinet a saxofon a až poté operní zpěv na Pražské konzervatoři. Ve studiích pokračoval na Západočeské univerzitě v Plzni. V roce 1995 začal vystupovat ve Státní opeře Praha. Je stálým hostem opery Národního divadla v Praze i Státní opery Praha.
Účinkoval na prestižních festivalech jako Edinburgh International Festival, Pražské jaro aj., spolupracuje s významnými orchestry, jako jsou Česká filharmonie, Skotský královský národní orchestr atd.
Od roku 2000 spolupracuje s Tokijskou filharmonií (*Káťa Kabanová* nebo *Z mrtvého domu*). V roce 2003 zpíval s velkým úspěchem v Massenetově *Manon* v kanadském Vancouveru a v Donizettiho *Donu Pasqualovi* na Kypru. V říjnu 2004 zahájil spolupráci s Pařížskou národní operou (R. Strauss – *Ariadna na Naxu*, *Růžový kavalír*, *Elektra*, Janáček – *Z mrtvého domu*, *Věc Makropulos*, Verdi – *La traviata*, Stravinskij – *Život prostopášníka*). Má za sebou velkou řadu pěveckých vystoupení u nás i v zahraničí (Německo, Rakousko, Švýcarsko, Itálie, Anglie, Španělsko, USA, Japonsko).
Ve svém repertoáru má také několik operetních rolí, například Edwina v *Čardášové princezně*, Sou-Chonga v *Zemi úsměvů* nebo Eisensteina v *Netopýru*. Nevyhýbá se ani muzikálu, hrál a zpíval například Tonyho ve *West Side Story* nebo titulní roli v *Candidovi*.
S NDM spolupracoval již několikrát, dosud však pouze se souborem opery, kde zpíval například Alfreda v *La traviatě*, Jeníka v *Prodané nevěstě*, Romea v *Romeovi a Julii* (za svůj mimořádný výkon získal Cenu Thálie 2012) nebo Lohengrina ve stejnojmenné Wagnerově opeře.
S oblibou se věnuje i staré a duchovní hudbě (Bach, Haydn, Mozart, Rossini). Spolupracuje rovněž s Českým rozhlasem a Českou televizí.



PETER SVETLÍK
Paris

Narodil se v Banské Bystrici. Zpěv studoval soukromě u profesorky Sidónie Haliakové. První angažmá nastoupil ve Státní opeře Banská Bystrica, později odešel do Slovenského národného divadla Bratislava.
V roce 2000 se stal laureátem mezinárodní pěvecké soutěže Franze Lehára. Na základě tohoto ocenění získal nabídku z Národního divadla moravskoslezského, kde působí dodnes. V tenorovém oboru je jako doma v opeře, operetě i muzikálu. Spolupracuje s významnými orchestry jako ŠKO Žilina, Štátna filharmónia Košice, Moravská filharmonie Olomouc či velkým dechovým orchestrem Májovák, s nimiž pravidelně koncertuje doma i v zahraničí.
V operním souboru NDM nastudoval více než desítku velkých rolí, mj. Alfréda ve Verdiho opeře *La traviata*, Fentona ve Verdiho *Falstaffovi*, Peppeho v Leoncavallových *Komediantech*, Kristiána v *Cyranovi de Bergerac* skladatele Franca Alfana, v Mozartových operách Dona Ottavia v *Donu Giovannim* či Tamina v Mozartově *Kouzelné flétně* nebo Nemorina v *Nápoji lásky* Gaetana Donizettiho.
Jako člen souboru opereta/muzikál hrál množství rolí, v posledních letech například Danila v operetě *Veselá vdova*, Jima Kenyona v *Rose Marie*, Dickieho Cartera v crazy muzikálu *Pardon My English*, cyperského krále Petra v *Noci na Karlštejně*, Bola Baraňského v *Polské krvi*, Rúbena v muzikálu *Josef a jeho úžasný pestrobarevný plášť*, Rohnsdorffa v *Čardášové princezně* nebo zatím naposledy Pasáka v původním českém muzikálu *Fantom Londýna*.



JAN FIŠAR
Hippo (Hippolyte Cogniard) – ředitel Théâtre des Variétés, zároveň Jupiter

Narodil se v Praze, kde žil mnoho let v Ibsenově ulici naproti Divadlu na Vinohradech, v němž působil jeho otec Vlastimil Fišar. Po studiu na DAMU nastoupil své první angažmá ve Východočeském divadle v Pardubicích, kde se setkal s mnoha významnými režiséry, například s Karlem Paloušem (Švanda – *Strakonický dudák*) nebo Otto Ševčíkem (Kristián – *Cyrano z Bergeracu*). V roce 1982 nastoupil do Státního divadla Ostrava (dnes NDM), kde odehrál množství velkých rolí (např. Don Juan – *Don Juan*, Casanova – *Casanova*, Astrov – *Strýček Váňa*, Cyrano – *Cyrano de Bergerac*, Ariel – *Pán polštářů*, Pekelník – *Pekelník*, Fiesco – *Fiesco*, Molière – *Molière*, Cenci – *Cenci*, Lebeděv – *Ivanov*, Vávra – *Maryša*, Malvolio – *Večer tříkrálový*, Salieri – *Amadeus*, Mageri – *Balada pro banditu*, Profesor Liberé – *Smrtihlav* ad.). Za roli Mr. Jaye v *Goldbergovských variacích* v Komorní scéně Aréna se dočkal širší nominace na Cenu Thálie 2008.
S oblibou se věnuje poezii a uměleckému přednesu, účinkoval v mnoha pořadech v pražské Viole, Lyře Pragensis, v literárních kavárnách, na festivalech apod. V dubnu 2012 získal na jubilejním 50. ročníku festivalu Poděbradské dny poezie vůbec nejvyšší ocenění za přednes poezie a prózy v České republice – Křišťálovou růži (v minulosti obdrželi stejné ocenění například Karel Höger, Rudolf Hrušínský, Ladislav Chudík nebo Emília Vášáryová).
V roce 2004 moderoval přímý přenos předávání Cen Thálie v Národním divadle v Praze. Spolupracuje s Českou televizí i Českým rozhlasem, kde natočil již stovky pořadů.
Se souborem operety/muzikálu nespolupracuje poprvé, naposledy hrál např. Frolla v muzikálu *Zvoník u Matky Boží*.



MARCEL ŠKOLOUT

Hippo (Hippolyte Cogniard) – Ředitel Théâtre des Variétés, zároveň Jupiter

Pochází z Otrokovic, kde v roce 1984 absolvoval gymnázium. V roce 1985 nastoupil do prvního angažmá ve Státním divadle v Opavě jako elév baletního souboru. V roce 1988 nastoupil do baletního souboru tehdejšího Státního divadla v Ostravě (dnes NDM), o tři roky později se stal sólistou souboru operety.

Na svém kontě má více než sedm desítek rolí v operetách i muzikálech (z těch nejvýznamnějších v posledním období např. Ferda Čupr – *Zvonokosy*, Aramis – *Tři mušketýři*, Jerry/Dafné – *Sugar / Někdo to rád horké*, Ambrosius Kemper – *Hello, Dolly!*, Quasimodo – *Zvoník u Matky Boží*, Otto – *Marguerite*, Velkej Jule, nebo Lulu z Hamburgu? – *Sázky z lásky (Guys & Dolls)*, Karel IV. – *Noc na Karlštejně*, Baba Jaga – *Mrazík*, Buzz Collins – *Divotvorný hrnec*, Juda – *Josef a jeho úžasný pestro-barevný plášť*, kníže Leopold Maria von Lippert-Weylersheim – *Čardášová princezna*, Komisař Geoffrey Hudgens – *Fantom Londýna*).

Od poloviny 90. let pravidelně hostuje také v činohře NDM (např. Popel – *Krvavé křtiny*, *Gottland*, Milan, Tony Romeo – *Donaha!*, Četník / Laco Totín – *Balada pro banditu*, Tomáš Hubička – *Sen noci svatojánské*) a také v baletu NDM (Kníže z Courlandu – *Giselle*, Ceremoniář – *Spící krasavice*).



LIBOR OLMA

Kalchás

Po maturitě na Gymnáziu ve Slezské Ostravě pokračoval studiem na Státní konzervatoři v Ostravě. Po jejím absolvování působil deset let jako sólista činohry v Těšínském divadle v Českém Těšíně. V následujícím roce se stal sólistou operety Státního divadla v Ostravě (dnes NDM), ale stále hostoval i v Těšíně. V letech 2001–2004 byl angažován současně jak v NDM, tak v Těšínském divadle, posléze se však vrátil do souboru operety NDM, kde působí dodnes.

Během svého dlouholetého angažmá v Národním divadle moravskoslezském vytvořil množství hlavních i vedlejších rolí jak v operetách, tak v muzikálech (v posledních letech například řídící Kulíšek – *Zvonokosy*, Sir Osgood Fielding – *Sugar / Někdo to rád horké*, vrchní Rudolf – *Hello, Dolly!*, Kardinál Richelieu – *Tři mušketýři*, Dr. Blind – *Netopýr*, Pedro – *Zvoník u Matky Boží*, Choreograf – *Marguerite*, šerif Malon – *Rose Marie*, purkrabí Ješek z Watenberka – *Noc na Karlštejně*, Maršálek – *Divotvorný hrnec*, Baba Jaga – *Mrazík*, vrchní Miška – *Čardášová princezna*, Jákob – *Josef a jeho úžasný pestro-barevný plášť*, Hostinský – *Fantom Londýna*).

Příležitostně hostuje také v činoherním souboru NDM (Četník Bouda – *Balada pro banditu*, Petr Pořiz – *Sen noci svatojánské*) i v opeře NDM (Hofmistr – *Ariadna na Naxu*).

Program vydalo
Národní divadlo moravskoslezské,
příspěvková organizace statutárního města Ostrava,
Čs. legií 148/14, 701 04 Ostrava – Moravská Ostrava
www.ndm.cz

Ředitel Jiří Nekvasil
Šéfka souboru opereta/muzikál Gabriela Petráková

Redakce programu Pavel Bár
Výtvarné zpracování programu a sazba Lubomír Šedivý
Foto plakátu a fotografie ze zkoušek Martin Popelář
Fotografické materiály archiv autora a NDM
Tisk KARTIS+Co s.r.o.

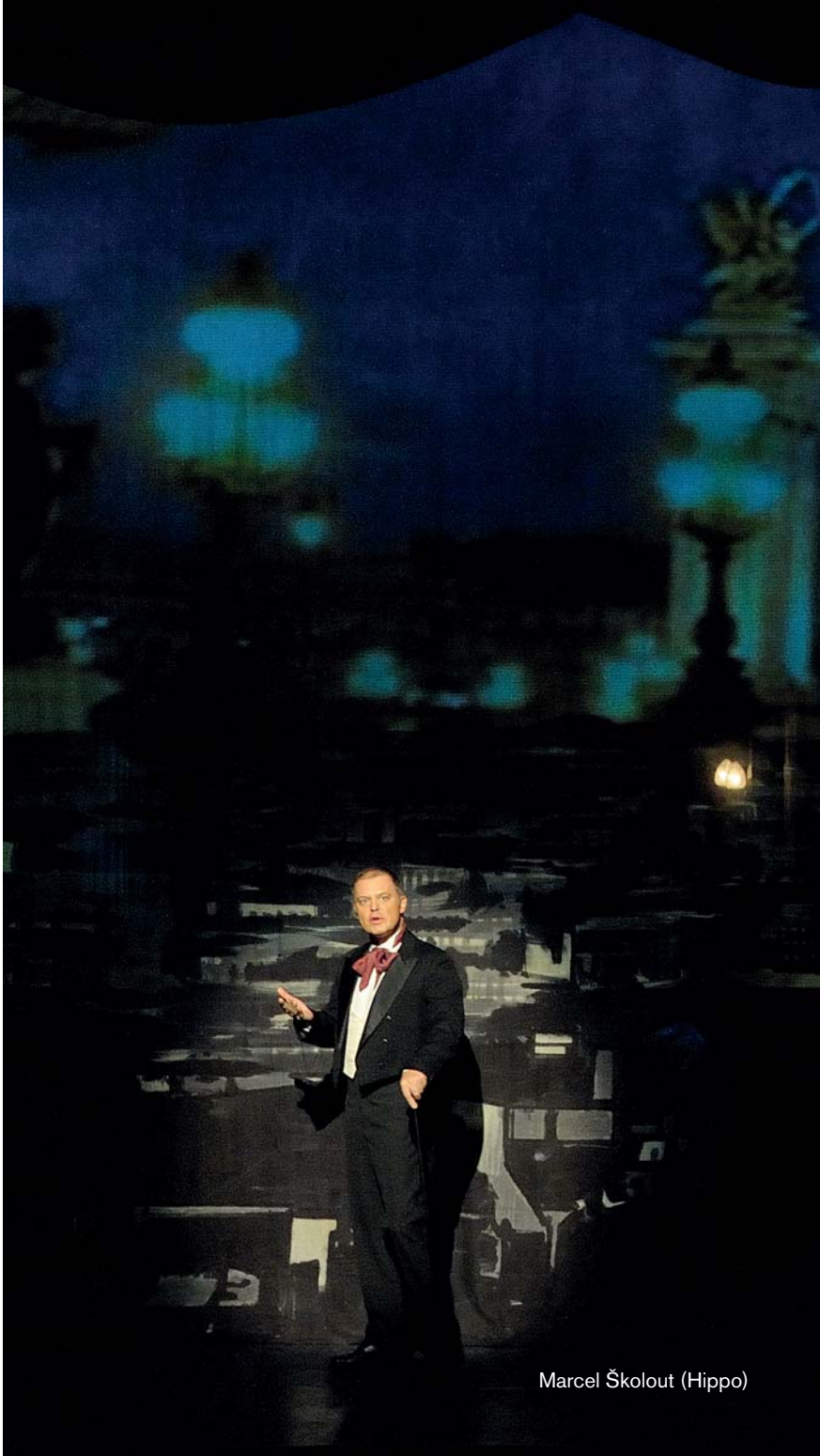
„Nositele autorských práv k dílu zastupuje
DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura,
Krátkého 1, Praha 9.“

Činnost Národního divadla moravskoslezského,
příspěvkové organizace statutárního města Ostrava,
je financována z rozpočtu města Ostravy.

Aktivity NDM jsou také finančně podporovány
Ministerstvem kultury České republiky
a Moravskoslezským krajem.

ISBN 978-80-87650-29-5

HLAVNÍ PARTNER:
ArcelorMittal
Moravskoslezský kraj
OSTRAVA!!!



Marcel Školout (Hippo)



Jana Tabrea (Venuše), Zdenka Mervová (Juno), Aleš Briscein (Paris),
Janka Hoštáková (Minerva)



Pavel Liška (Philokemus), Libor Olma (Kalchás),
Petra Langerová (Matička)



Josef Novák-Wajda (Euthykles), Libor Olma (Kalchás)



Sbor (Dagmar Mimrová, Nikola Novotná, Martina Monczková, Ilona Piskořová, Soňa Jungová, Adam Škandera ad.)



Libor Olma (Kalchás), Martina Šnytová (Helena), sbor a balet



Eva Villámová (Parthenis), Jana Kurečková (Orestés),
Michaela Vidurová (Leaena), Libor Olma (Kalchás), v pozadí sbor a balet



Aleš Briscein (Paris), Libor Olma (Kalchás), v pozadí Miroslav Urbánek ml.
(Agamemnón), Miroslav Urbánek (Ajás II.), Petr Murcek (Achilles)
a Roman Harok (Ajás I.)



Eva Villámová (Parthenis), Libor Olma (Kalchás),
Michaela Vidurová (Leaena), sbor a balet



Pavel Liška (Homér), Aleš Briscein (Paris), Marcel Školout (Hippo),
v pozadí sbor a balet



Uprostřed Martina Šnytová (Helena), v pozadí Josef Novák-Wajda (Vrchní otrok), sbor a balet



Aleš Briscein (Paris), Martina Šnytová (Helena)



Libor Olma (Kalchás), Miroslav Urbánek (Ajás II.), Roman Harok (Ajás I.), Miroslav Urbánek ml. (Agamemnón), Petr Murcek (Achilles), sbor a balet



Roman Harok (Ajás I.), sbor a balet



Jan Drahovzal (Meneláos), Libor Olma (Kalchás), Aleš Briscein (Paris)



Aleš Briscein (Paris), Martina Šnytová (Helena)



Jaroslav Rusnák (Merkur), Marcel Školout (Jupiter)



Marcel Školout (Jupiter), Jana Tabrea (Venuše)



Sbor a balet



Martina Šnytová (Helena), Marcel Školout (Hippo)